

Opas osaamisperusteiseen arviointiin vapaassa sivistystyössä

Opas osaamisperusteiseen arviointiin vapaassa sivistystyössä

Oppaan nimi

Opas osaamisperusteiseen arviointiin vapaassa sivistystyössä

Pdf luotu

21.05.2021

Sisältö

1. Esipuhe.	1
2. Johdanto – Osaamisperusteisuus vapaassa sivistystyössä.	2
3. Osaamisen arviointi.	4
3.1. Osaamisperustainen koulutus.	4
3.1.1. Milloin koulutus on osaamisperusteista?.	4
3.1.2. Osaamistavoitteiden laatiminen.	6
3.1.3. Arviointikriteerien laatiminen.	8
3.2. Osaamisen arviointiin valmistautuminen.	11
3.2.1. Yhteiseen arviointitoimintaan valmistautuminen.	12
3.2.2. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toimintatapojen suunnittelu.	12
3.3. Osaamisen arvioinnin toteutus.	14
3.3.1. Arviointiprosessi.	14
3.3.2. Arvioijana toimiminen.	16
3.3.3. Osaamisen osoittamisen tavat ja dokumentointi.	17
3.3.4. Arviointimenetelmät.	18
3.3.5. Palaute arvioinnista opiskelijalle.	21
3.3.6. Opiskelijoiden oikeudet.	22
3.3.7. Arvioinnin dokumentointi.	22
3.3.8. Muistitaulut: Onnistu osaamisen arvioijana!.	23
3.4. Käytännön esimerkkejä osaamisperusteisuudesta.	29
3.4.1. Osaamisperusteisuus yhteisenä kehittämisperiaatteena.	29
3.4.2. Osaamisperusteisen kurssikuvauksen laadinta.	30
3.4.3. Numeeriset arvosanat.	32
3.4.4. Koulutuskuvaus opintopisteytetystä ammatillisesta täydennyskoulutuksesta.	34
3.4.5. Osaamismerkkit arvioinnin menetelmänä.	37
Digitaaliset osaamismerkkit.	37
Osaamismerkkien suunnittelu.	38
Osaamismerkein ohjautuva oppiminen.	41
Osaamismerkkien hallinnointi, laatu ja luotettavuus.	42
Esimerkkejä vapaan sivistystyön osaamismerkistöistä.	44

1. Esipuhe

Vapaan sivistystyön opintoja on mahdollisuus 1.8.2021 alkaen viedä kansalliseen KOSKI-tietovarantoon, joka on Opetushallituksen ylläpitämä koulutuksen opintosuoritus- ja tutkintotietoja sisältävä valtakunnallinen tietovaranto. Tällöin alkaa oppivelvollisuuslain 1214/2020 mukaisten vapaassa sivistystyössä toteutettavien koulutusten toteutus. Näiden lisäksi myös vapaatavoitteisten koulutusten vieminen KOSKI-tietovarantoon tulee mahdolliseksi.

Opintojen tietovarantoon viemisen edellytyksenä on, että opinto on kuvattu osaamisperusteisesti, mitoitettu ja arvioitu. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kullekin tietovarantoon vietävälle oppinnolle on määritelty osaamistavoitteet, joiden pohjalta opiskelijan opintosuorituksen arviointi tapahtuu.

Arviointia on vapaassa sivistystyössä tehty aiemmin vaihtelevasti, mutta nyt tapahtuva muutos nostaa huomattavasti sen merkitystä ja osaamisperusteisen arviointiosaamisen tarvetta vapaan sivistystyön toimijoiden keskuudessa niin oppivelvollisuuden piiriin kuuluvissa kuin myös vapaatavoitteisissa koulutuksissa. Prosessia tukemaan ja kehittämään on Opetushallitus tehnyt oheisen teoksen *Opas osaamisperusteiseen arviointiin vapaassa sivistystyössä*.

Opas etenee osaamisperusteisen koulutuksen kuvaamisen ja osaamistavoitteiden laatimisen kautta nopeasti varsinaiseen arvioinnin toteutukseen siihen liittyvine valmisteluineen. Loppuun on sijoitettu runsaasti arvioinnin kehittämistä tukevia käytännön esimerkkejä vapaan sivistystyön kentältä. Arvioinnin osalta asteikko hyväksyty/hylätty toimii lähtökohtana. Vapaatavoitteisissa koulutuksissa voidaan lisäksi käyttää numeerisia asteikkoja.

Arvioinnilla on eri tutkimuksissa todettu olevan suuri merkitys oppimista ohjaavana tekijänä. Oppaan tarkoituksena on nimenomaan toimia arvioinnin ja sen kehittämisen tukena, niin oppilaitoksen kuin yksittäisen opettajan tasolla. Varsinainen käytännön arvioinnin kehittämistyö ja siihen liittyvät käytännön toimenpiteet jäävät kunkin oppilaitoksen omaksi tehtäväksi. Luonnollisesti Opetushallitus tarjoaa näihin tukea.

Kirjoitustyötä on ohjannut työryhmä, jossa on ollut edustus kaikkien eri vapaan sivistystyön toimijamuotojen keskusjärjestöistä, opetusministeriöstä ja Opetushallituksesta. Varsinaisesta kirjoitustyöstä ovat vastanneet KT, AmO Päivi Kilja ja KT, AmO Sanna Brauer.

Päivi Kilja toimii lehtorina Oamk, ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Hänen kiinnostuksen kohteitaan ovat osaamisperusteisuus ja ammattipedagogiikka sekä henkilökohtaistamisen ja osallisuuden ilmiöt. Kiljalla on pitkä kokemus opetustoimen henkilöstökoulutuksista ja lisäksi ammatillisen koulutuksen kehittämistehtävistä.

Sanna Brauer toimii lehtorina Oamk, ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Hänen kiinnostuksen kohteitaan ovat muun muassa osaamisperusteisuus, osaamismerkki sekä digitalisaation mahdollisuudet jatkuvassa oppimisessa. Brauer on työskennellyt mm. kansanopistossa ja opintokeskuksessa sekä opettanut kaikilla muilla asteilla paitsi perusopetuksessa. Hänellä on 15 vuoden kokemus opetustoimen henkilöstökoulutuksesta.

Osaamisperusteisuuden ja arvioinnin kehittäminen on jatkuva prosessi. Opasta päivitetään esille nousseiden tarpeiden mukaan, niin että se palvelee mahdollisimman hyvin käyttäjiä myös jatkossa.

Helsingissä 21.5.2021 Opetushallitus

2. Johdanto – Osaamisperusteisuus vapaassa sivistystyössä

Työelämässä tapahtuvien muutosten myötä julkisuudessa puhutaan yhä enemmän elinikäisen oppimisen rinnalla jatkuvasta oppimisesta.

Jatkuvan oppimisen uudistuksella vastataan läpi elämän jatkuvaan tarpeeseen kehittää ja uudistaa omaa osaamista. Osaaminen on paras turva työn, teknologian ja maailman muutoksissa. Tarvitsemme uudenlaista osaamista, yksilöllisiä koulutuspolkuja ja osaamisen päivittämistä.

Näin todetaan [Osaaminen turvaa tulevaisuuden, Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjaukset](#) –julkaisussa (2020). Jatkuvan oppimisen uudistus kutsuu yhteen toimijat eri koulutussektoreilta ja avaa uusia näkymiä suunnitella ja toteuttaa tutkinto- ja oppilaitosrajat ylittävää koulutusta taloudellisesti ja tehokkaasti. Koulutukseen tarvitaan uusia tapoja ja toimintamalleja, jotka sitovat yhteen erilaiset oppimisyhteisöt, vaihtoehtoiset tavat hankkia osaamista sekä tasa-arvoiset mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen. Digitalisaatio mahdollistaa uudet tavat tarjota ja toteuttaa koulutusta. Jatkuvan oppimisen digitaalinen ekosysteemi voi olla tulevaisuuden ratkaisu, joka kokoaa osaamisinformaation helppokäyttöiseen muotoon palvelen sekä kansalaisia että työelämää.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaan vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaan sivistystyön koulutus on opiskelijalle omaehtoista, vapaatavoitteista ja tutkintoon johtamatonta koulutusta. Vapaan sivistystyön ytimessä on vapaus. Vapaassa sivistystyössä järjestettävä vapaatavoitteinen opiskelu tuo osallistujille osaamista, jonka tunnustamista ja tunnustamista tullaan jatkossa parantamaan.

Tällä hetkellä vapaan sivistystyön kentällä hankitun osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen käytännöt vaihtelevat koulutuksen toteuttajittain ja koulutuksen eri toteutustavoissa. Osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen apuna hyödynnetään digitaalisuutta ja sähköisiä järjestelmiä entistä enemmän. Myös digitaalisten osaamismerkkien hyödyntämisen eteen on tehty tuloksellista kehitystyötä. Samoin tekoälyn mahdollisuuksia on lähdetty selvittämään. Erityisesti vapaan sivistystyön puolella on viime vuosina yhteistyössä järjestötoimijoiden kanssa kehitetty sellaisia osaamismerkistöjen kriteereitä, jotta ne olisivat helpommin tunnustettavissa osana formaalia koulutusjärjestelmää.

Vapaan sivistystyön kentällä kiinnitetään entistä enemmän huomiota osaamisperusteisuuteen, mikä tulee johtamaan siihen, että koulutustarjonnasta osa tullaan määrittelemään osaamisperusteisesti. Tämän kehityssuunnan tavoitteena on parantaa mahdollisuuksia todentaa hankittua osaamista ja sisällyttää se osaksi yksilöllisiä oppimispolkuja. Lisäksi edelleen jatketaan virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella hankitun osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen prosessien ja työkalujen kehittämistä. Päämääränä on, että jatkossa osaamista voidaan tunnustaa ja tunnustaa suhteessa osaamistavoitteisiin riippumatta siitä, miten ja missä ajassa osaamista on hankittu.

Vapaassa sivistystyössä osaamisperusteisen lähestymistavan ja kehittämisen lähtökohtana on se, että kurssien ja koulutusten tavoitteet on esitetty osaamisperusteisesti eli kuvauksista ilmenevät osaamistavoitteet ja arviointikriteerit. Tässä muodossa olevat opintojen kuvaukset voidaan viedä Opetushallituksen ePerusteet-palveluun. Osaamisen arviointi on vapaan sivistystyön asiakkaille tarjottava palvelu, joka vapaatavoitteisessa koulutuksessa perustuu vapaaehtoisuuteen niin koulutuksen ylläpitäjän kuin yksilön näkökulmasta. Opiskelijan osaaminen on arvioitava arviointikriteerien mukaisesti. Tietojen tallentaminen valtakunnalliseen Koski-tietovarantoon edellyttää aina opiskelijan suostumusta.

Kehittämistyössä on tärkeä samalla uudistaa osaamisperusteisuutta tukevia pedagogisia ratkaisuja ja oppimisympäristöjä. Toteuttamalla koulutusta osaamisperusteisesti siirrytään opetuskeskeisyydestä oppimiskeskeisyyteen sekä opetussisällöistä oppimistuloksiin ja osaamiseen. Osaamisperusteinen toimintatapa nostaa opiskelijat oppimis- ja arviointiprosessien

subjekteiksi. Osaamistavoitteet selkiyttävät, mitä opiskelijan odotetaan osaavan jonkin kurssin tai koulutuksen päätteeksi. Ne voivat myös ohjata opiskelijaa valitsemaan omaa osaamistaan parhaiten kehittävän koulutuksen tai oppimispolun. Osaamisperusteisissa koulutuksissa korostuvat opiskelijan oikeudet. Opiskelijalla on yhtä lailla oikeus saada opetusta monipuolisin tavoin kuin hankkia sitä itselleen soveltuvin tavoin ja menetelmin. Osaamisen arvioinnissa opiskelijoiden oikeudet voidaan varmistaa selkeällä ja avoimella arviointityöllä.

Tämä opas on tehty vapaan sivistystyön oppilaitosten toiminnan kehittämisen tueksi ja koulutusten kehittämiseksi osaamisperusteisiksi. Oppaassa kuvataan käytännönlähteisesti, miten osaamisperusteisia koulutuskuvauksia laaditaan, mitä tulee huomioida osaamisen arviointiin valmistautuessa ja mitä osaamisen arviointi on käytännössä. Osaamisperusteisuuden käytännön esimerkkejä ja kehittyviä käytänteitä löytyy oppaan lopusta. Opas soveltuu sekä arvioijan apuvälineeksi että käytettäväksi osaamisperusteisten koulutusten ja osaamisen arvioinnin suunnittelussa.

3. Osaamisen arviointi

Tämä oppaan luku on apuväline vapaan sivistystyön oppilaitosten arvioijille, opettajille, ohjaajille ja koulutussuunnittelijoille. Se toimii tukena, kun laaditaan osaamisperusteisia koulutuskuvauksia, valmistaudutaan osaamisen arviointiin ja arvioidaan opiskelijoiden osaamista. Tämä luku toimii myös yhteissuunnittelun tukena, kun oppilaitoksissa luodaan osaamisperusteisuuden toimintamallia. Suositus onkin, että tämän oppaan oheen oppilaitoksissa laadittaisiin erilliset arvioinnin ohjeet tai vastaavat asiakirjat, joissa voidaan huomioida kunkin koulutuksen ja kurssin sekä oppilaitoksen erityispiirteet.

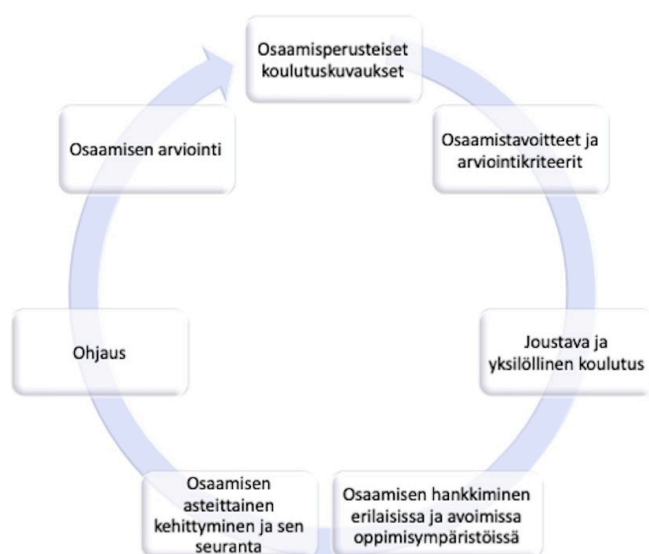
Tekstin lomaan liitetyillä kysymyksillä ohjataan tarkastelemaan osaamisen arvioinnin keskeisiä periaatteita. Kiteytyslaatikoiden avulla ohjataan osaamisen arvioijaa varmistamaan ja pohtimaan arvioijana toimimistaan ja siihen liittyviä eettisiä periaatteita.

3.1. Osaamisperustainen koulutus

Tämän osion tavoitteena on kuvata mitä osaamisperusteinen koulutus on ja antaa koulutussuunnittelijoille ja koordinaattoreille käytännön eväitä osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien laatimiseen. Arvioijat voivat hyödyntää sisältöä perehtyessään osaamisperusteiden koulutuskuvausten laadintatyön tavoitteisiin ja taustoihin.

Osion koostamisessa on hyödynnetty erilaisia osaamisperusteisuutta käsitteleviä oppaita, tutkimuksia ja käsikirjoja. Näistä erityisesti on sovellettu W5W2-opasta [Näin asennat osaamistavoitteet opetussuunnitelmaasi - laaja oppimäärä](#) (Honkala, A., Isola, M., Savilampi, J., Rahkonen, A. & Wennström, M. 2009). Keskeisessä roolissa on niin ikään opasta hyödyntävä [Tunnista ja tunnusta - Opas vapaan sivistystyön osaamisperusteisen koulutuksen kuvaamiseen](#). Näitä aineistoja on soveltuvin osin käytetty laadittaessa opasta vapaan sivistystyön koulutusten osaamisperusteisesta kuvaamisesta. Materiaali on tarkoitettu suunnittelun tueksi oppilaitoksille osaamisperusteisten kuvaamistapojen käyttöönottoon. Sen tavoitteena on tukea yhtenäisten käytäntöjen rakentumista vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja näin edistää kokonaisuutena vapaan sivistystyön opintojen tunnistamista ja tunnustamista.

3.1.1. Milloin koulutus on osaamisperusteista?

Osaamisperusteinen koulutus

Osaamisperusteisille koulutuksille ominaista ovat koulutus- ja kurssikuvaukset, joissa on ilmaistu osaamistavoitteet, arviointikriteerit ja mahdollisesti myös miten opiskelija osoittaa osaamisensa. Toteuttamalla koulutusta osaamisperusteisesti siirrytään opetuskeskeisyydestä oppimiskeskeisyyteen sekä opetussisällöistä oppimistuloksiin ja osaamiseen.

Osaamistavoitteissa on kuvattu selvästi ja konkreettisesti, mitä opiskelijoiden tulee osata koulutuksen jälkeen. Osaamistavoitteet antavat kestävä pohjan oppimistulosten kriteeriperustaiselle arvioinnille. Koulutuksen laajuus ei ole opetuksen määrän peruste, vaan se opetus ja ohjaus, jota opiskelija tarvitsee osaamisen hankkimisen tueksi. Keskeistä on aiemmin hankitun osaamisen arvostaminen strategisena valintana. Osaamisperusteinen koulutus tuo opiskelijat oppimis- ja arviointiprosessien subjekteiksi. (Opetushallitus, 2015)

Osaamisperusteisissa koulutuksissa korostuvat opiskelijan oikeudet. Opiskelijalla on yhtä lailla oikeus saada opetusta monipuolisin tavoin kuin hankkia sitä itselleen soveltuvien menetelmin. Osaamisen arvioinnilla varmistetaan, että opiskelijan osaaminen vastaa osaamistavoitteita. Opettajan taitoa on toimia opiskelijan edun mukaisesti. Osaamisperusteisuus ja yksilölliset ratkaisut haastavat niin opiskelijan kuin opettajan.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestetään paljon eri sisältöisiä ja eripituisia koulutuksia. Vapaasta sivistystyöstä annetun lain (1998/632) mukaan kansanopiston ja liikunnan koulutuskeskuksen tulee laatia opetussuunnitelma koulutuksesta, jonka kesto on vähintään kahdeksan viikkoa tai joka sisältää etäopetusta taikka työssäoppimista.

Osaamisperusteinen opetussuunnitelma tukee osaamisperusteista ajattelua ja toimintapaa. Osaamisperusteisessa opetussuunnitelmassa määritellään opintokokonaisuuksien tai kurssien osaamistavoitteet ja laajuudet opintopisteinä. Opetussuunnitelmasta käy ilmi oppilaitoksen järjestämän ohjatun opetuksen sisältö ja määrä.

Opintopisteet

[Tunnista ja tunnusta -oppaan](#) työryhmä (2020) perehtyi suomalaisessa koulutusjärjestelmässä käytössä oleviin erilaisiin koulutusten laajuutta kuvaaviin käsitteisiin. Näistä soveltuvimmaksi vapaan sivistystyön koulutukseen pidettiin opintopistettä. Yksi opintopiste vastaa opiskelijan noin 27 tunnin keskimääräistä työpanosta. Käytännössä yhden opintopisteen suorittamisen vaatima työmäärä voi vaihdella paljonkin riippuen esimerkiksi opiskelijan valmiuksista. Vapaan sivistystyön rahoituksen käsitteitä ovat vapaan sivistystyön lain mukaan opetustunti, opiskelijavuorokausi ja opiskelijaviikko. Opintopiste ei korvaa näitä, vaan opintopistettä käytetään ainoastaan kuvaamaan koulutusten sisältöjen laajuutta eli koulutuksen suorittamiseen vaadittavaa työn määrää.

Tässä dokumentissa vapaan sivistystyön koulutuksen ajatellaan koostuvan eri tavoitealueita yhdisteleivistä opintokokonaisuuksista, jotka voidaan jakaa opintojaksoiksi tai kursseiksi. Kuvaamalla vapaan sivistystyön koulutusten laajuutta yhtenäisesti opintopisteillä, tuetaan myös jatkuvan oppimisen ekosysteemin rakenteita ja palveluratkaisuja. Osaamisperusteisuudella edistetään sujuvia siirtymiä vapaan sivistystyön parista formaaliin koulutukseen ja osaamisen täydentämistä joustavasti sekä opinto- että työuran aikana. Esimerkiksi [Koski-tietovarannossa](#) käytetään eri koulutusmuodoissa erilaisia koulutuksen laajuuteen liittyviä käsitteitä, joista osaamispiste on keskeinen sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Edellytyksenä vapaan sivistystyön opintosuoritusten viemiselle Koski-tietovarantoon on, että koulutus on kuvattu osaamisperusteisesti. Käytännössä kuvaus tapahtuu viemällä paikallinen opetussuunnitelma tai kurssisuunnitelma Opetushallituksen ePerusteet-palveluun. Osaamisperusteinen kuvaus sisältää laajuuden lisäksi osaamistavoitteet ja hyväksytyt tason arviointikriteerit. Mikäli koulutuksessa käytetään arviointiasteikkoa, kuvauksesta tulee käydä ilmi mitä arviointiasteikon arvosanaa osaamisen kuvaus vastaa.

Lähteet

Opetushallitus. (2015). [OSAAMISPERUSTEISUUS TODEKSI – askelmerkkejä koulutuksen järjestäjille TUTKE 2 -toimeenpanon tukimateriaali](#).

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020). [Tunnista ja tunnusta - Opas vapaan sivistystyön osaamisperusteisen koulutuksen kuvaamiseen](#).

3.1.2. Osaamistavoitteiden laatiminen

Osaamistavoitteet

Osaamistavoitteet kuvaavat, mitä opiskelijan odotetaan osaavan opintokokonaisuuden tai -jakson suoritettuaan eli mitä opiskelija tietää, ymmärtää tai kykenee tekemään oppimisen tuloksena (W5W2-hanke, 2009). Vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestetään paljon eri sisältöisiä ja eripituisia koulutuksia, jotka eivät perustu opetussuunnitelmien tai tutkintojen lakisääteisiin perusteisiin (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020). Siksi osaamisperusteisiin kuvauksiin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota ja pyrkiä kuvaamaan mahdollisimman tarkasti varsinkin ne koulutukset, joilla on merkitystä opiskelijoiden mahdollisten opiskelu- ja työurien kannalta.

Osaamistavoitteiden hyödyt opiskelijalle	Osaamistavoitteiden hyödyt opettajalle
<ul style="list-style-type: none"> • helpottavat opiskelijaa hahmottamaan omaa osaamistaan kokonaisuutena, esimerkiksi jäsentämään ja kuvaamaan osaamista ansioluetteloon tai työhakemukseen • helpottavat opiskelijaa valitsemaan opinnot, jotka vastaavat hänen henkilökohtaisia tavoitteitaan • auttavat opiskelijaa oppimaan tehokkaammin: opiskelijat tietävät, millaista osaamista opintojaksoilla tavoitellaan, ja he voivat seurata omaa oppimistaan helpommin • auttavat aiemmin hankitun osaamisen tunnustamista ja tunnistamista, sillä laaditut osaamistavoitteet auttavat opiskelijaa kertomaan, mitä osaamista hän on aiemmin hankkinut • auttavat opiskelijoita valitsemaan sopivat opiskelumenetelmät, kun he tietävät, mitä osaamista heillä pitäisi olla opintojakson päättyessä • auttavat ja tukevat opiskelijaa itsearvioinnissa ja vertaisarvioinnissa opintojaksolla	<ul style="list-style-type: none"> • auttavat opettajia suunnittelemaan ja toteuttamaan opetusta tarkoituksen mukaisesti ja yhdenvertaisesti • helpottavat tiedon jakamista opettajien kesken • auttavat opettajaa kertomaan tarkemmin opiskelijoille sen, mitä heiltä odotetaan • tukevat opettajaa opetusmateriaalin suunnittelussa auttavat opettajaa valitsemaan tarkoituksenmukaiset opetus- ja arviointimenetelmät • ylläpitävät opiskelijoiden motivaatiota ja kannustavat heitä tavoitteelliseen oppimiseen

Näin kuvaat osaamistavoitteita

Osaamistavoitteiden laatiminen lähtee liikkeelle niiden asioiden listaamisesta, jotka on mahdollista vähintään saavuttaa opintojakson tai kurssin aikana. Osaamistavoitteiden täytyy olla opiskelijan saavutettavissa ja niiden toteutumista on voitava arvioida. Yleensä osaamistavoitteet kuvaavat minimitasoa, jolla opintojakson saa suoritettua. Opiskelijan on saatava selkeä käsitys siitä, mitä hänen tulisi osata, jotta hän saisi suoritettua koulutuksen hyväksytysti. Osaamistavoitteet täytyy ilmaista selkeästi ja yksinkertaisesti. Näiden keskeisten osaamistavoitteiden laatimista voi helpottaa opintojakson ydinainesanalyysi. Opintojakson ydinaines on asiaa, joka kaikkien opintojaksolle osallistuneiden pitäisi omaksua ja joka on välttämätöntä jatkettaessa opintoja eteenpäin. Tämän jälkeen siirrytään opintojaksojen osaamistavoitteiden määrittämiseen.

Kun opetussuunnitelman kaikilla opintojaksoilla on kuvattuna minimitason osaamistavoitteet, voidaan taata sekä oppimisen mielekkyys että osaamisen kumuloituminen. Opintojaksojen

osaamistavoitteet on hyvä laatia peilaten niitä toisiinsa liittyvien opintojaksojen tavoitteisiin sekä opintokokonaisuuksien tavoitteisiin. Mikäli opiskelijoiden suorituksia on tarkoitus arvioida, on tavoitteissa kuvattava asiat, jotka jokaisen opintojakson hyväksytysti suoritaneen on osattava, tiedettävä tai muistettava. Seuraavien opintojen suunnittelua ja ohjausta helpottaa tieto, että opiskelija on saavuttaneet tietyn osaamisen.

Kun osaamistavoitteet on määritetty, niitä voi arvioida esimerkiksi tarkastelemalla niiden yhteyttä käytettävissä olevaan koulutusaikaan. Lisäksi voi selvittää, miten eri tavoin eri osapuolet ymmärtävät niissä käytetyt käsitteet ja ilmaisut.

Näin laadit osaamistavoitteita (mukaillen Maria Miettinen, OKM:n julkaisussa 2020 ja W5W2, 2009)

Osaamistavoitteet ovat osa opetussuunnitelmaprosessia ja osaamisen kumuloitumisen tulisi näkyä kaikkien toisiinsa liittyvien opintojaksojen osaamistavoitteissa. Hyvä osaamistavoite on Baumen (2009) mukaan

- aktiivinen - kuvailee, mitä opiskelijat osaavat tehdä
- houkutteleva - opiskelijat haluavat saavuttaa sen
- ymmärrettävä - opiskelijat tietävät, mitä se tarkoittaa
- sopiva - opiskelijan ajankohtaisiin tavoitteisiin, opintokokonaisuuteen ja urasuunnitelmiin
- mahdollinen saavuttaa - useimmat opiskelijat yleensä tavoittavat sen tietyin ponnistuksin
- mahdollinen arvioida - tavoitteen saavuttaminen voidaan osoittaa
- näkyvä - opinto-oppaassa ja verkossa

Hyvin kirjoitettu osaamistavoite sisältää (W5W2-hanke 2009)

- verbin, joka kertoo mitä oppijan odotetaan pystyvän tekemään oppimisjakson lopussa
- sanan tai sanoja, jotka ilmaisevat, minkä asian kanssa oppija on tekemisissä
- sanan tai sanoja, joita käytetään osoituksena siitä, että oppimista on saavutettu

Osaamistavoitteet voi kirjoittaa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi tai listaukseksi esim. seuraavaa W5W2-hankkeen ohjetta noudattaen:

- Aloita osaamistavoitteiden listaus fraasilla: "Opintokokonaisuuden/opintojakson/osaamismerkkin suorittuaan opiskelija..."
- Aloita jokainen osaamistavoite verbillä. Kirjoita seuraavaksi tekemisen kohteen kuvaus, jota taas seuraa asiayhteyden kertova ilmaus.
- Käytä mielellään vain yhtä verbiä yhdessä osaamistavoitteessa.
- Vältä epäselviä termejä, kuten oppia, tutustua, tutustuttaa, esitellä, johdattaa, huomata, perehdyttää tai hahmottaa. Nämä termit viittaavat enemmän opetustavoitteeseen kuin osaamistavoitteeseen.

- Vältä monimutkaisia lauseita. Jos tarpeen, käytä useampia lauseita selkeyden takaamiseksi.
- Varmista, että opintojakson osaamistavoitteet ovat linjassa tutkinnon ja opintokokonaisuuden osaamistavoitteiden kanssa.
- Aseta osaamistavoitteet realistisesti: huomioi opintojakson kuormittavuus ja pohdi, onko realistista saavuttaa osaamistavoitteet käytettävissä olevassa ajassa ja käytettävissä olevilla resursseilla.
- Muotoile osaamistavoitteet arvioitaviksi ja mitattaviksi.

Osaamistavoitetta laatiessa on arvioitava koulutuksen laajuutta, siten että osaamistavoitteet on saavutettavissa opintojen aikana. Osaamistavoitteiden realistinen ja selkeä määrittely auttaa opiskelijaa suunnittelemaan ajan käyttöönsä. Kun opiskelija näkee selvästi, mitä hänen pitäisi opintojakson jälkeen osata ja mihin arvioija mahdollisessa arvioinnissa kiinnittää huomiota, opiskelija osaa suunnata voimavaroja oleellisten asioiden opiskeluun. Opettamiseen käytetystä ajasta ei voida päätellä mitään oppimistuloksesta tai sen laadusta. Oppimisen laatua ei myöskään voida mitata opiskeluun käytetyn ajan perusteella, sillä opiskelu voi olla tehontonta. Oppiminen tapahtuu kuitenkin vain ajassa ja nimenomaan opiskelijan ajassa. Mitä heikompi opiskelijan oppimisvalmius on, sitä enemmän opiskelija tarvitsee opetusta ja ohjausta oppimisen tueksi. Ajan käyttäminen opiskeluun on välttämätön edellytys oppimiselle, sillä oppimista ei voi tapahtua ilman opiskeluun käytettyä aikaa. (Karjalainen, 2007).

Lähteet

Baume, D. (2009). [Writing and using good learning outcomes](#). Leeds Metropolitan University.

Jyväskylän yliopisto. (2020). [Osaamistavoitteet](#).

Karjalainen, A. (toim). (2007). [Akateeminen opetussuunnitelmatyö](#).

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020). [Tunnista ja tunnusta - Opas vapaan sivistystyön osaamisperusteisen koulutuksen kuvaamiseen](#).

W5W2. (2009). W5W2-hankkeen laatima opas. [Näin asennat osaamistavoitteet opetussuunnitelmaasi. Laaja oppimäärä](#).

3.1.3. Arviointikriteerien laatiminen

Arviointikriteeri

Arviointikriteereillä kuvataan, millaista osaamista hyväksytty suoritus edellyttää. Osaamisen arviointi tapahtuu vertaamalla opiskelijan osaamista arviointikriteereihin. Kun arviointi on osaamistavoitteiden mukaista, opiskelijoita ohjataan selkeästi kehittämään tavoiteltavaa osaamista. Hyvin laaditut arviointikriteerit ohjaavat myös arviointimenetelmän valintaa. Osaamistavoitteet ja arviointikriteerit toimivat tukena opiskelijoiden tekemälle itse- ja vertaisarviointille. Arviointi auttaa opiskelijaa arvioimaan omaa oppimistaan, sitä, mitä hän on oppinut ja toisaalta sitä, mitä hänen tulisi vielä oppia (Postareff, 2017).

Osaamisen arviointikriteerit ovat keskeinen osa osaamisperusteisten opetussuunnitelmien toteutumista (Forma, 2019). Arviointi ohjaa vahvasti niin opiskelijan oppimisprosessia, opiskelustrategioiden valintaa kuin osaamistavoitteiden saavuttamistakin. Mikäli koulutuksessa käytetyt arviointimenetelmät eivät tue opintojakson osaamistavoitteita, syntyy uusia tavoitteita, jotka eivät ole osaamistavoitteiden kanssa yhteneviä.

Osaamisperusteisessa koulutuksessa käytetty aika tai opetukseen osallistuminen eivät ole arvioinnin peruste. Opiskelijan osoittamaa osaamista ei tule myöskään verrata hänen aikaisempiin suorituksiinsa tai muiden suorituksiin ryhmässä (Sadler, 2005), vaan ainoastaan arviointikriteeriin.

Näin laadit arviointikriteerit

Arviointikriteerien laadinta aloitetaan osaamistavoitteiden tarkastelulla, koska ne johdetaan suoraan osaamistavoitteista. Siksi osaamistavoitteita ja arviointikriteerejä on järkevää työstää rinnakkain. Alussa voi hyödyntää esimerkiksi seuraavia apukysymyksiä:

- vaatiiko osaamistavoitteen osaaminen *tietoa*?
- vaatiiko osaamistavoitteen osaaminen *taitoa*?
- vaatiiko osaamistavoitteen osaaminen tiedon tai taidon *soveltamista*?

Näin laadit arviointikriteereitä (mukaillen Maria Miettinen, OKM:n julkaisussa 2020 ja W5W2 2009)

Apuna arviointikriteerien kirjoittamisessa ja verbien valinnassa voidaan esimerkiksi soveltaa erilaisia luokitteluja, jotka auttavat erottelemaan eri tasoista osaamista.

Solo-taksonomia

Arvioinnin tasoja voi jäsentää esimerkiksi SOLO-taksonomian (Biggs & Collins, 1982) mukaan, joka on alun perin kehitetty esseevastausten arviointiin:

Esirakenteinen: pirstaleinen, toisiinsa liittymätön tieto, opiskelija toistaa oppimansa ilman selkeää rakenteellista hahmotusta.

Yksirakenteinen: Opiskelija on käsitellyt vastauksessaan vain yhtä tai vain harvoja asian kannalta relevantteja seikkoja, ymmärtäminen on nimellistä.

Monirakenteinen: Opiskelija tarkastelee asiaa monista eri näkökulmista tai tuo esiin useita relevantteja seikkoja, mutta hän käsittelee niitä irrallaan toisistaan, ymmärtäminen on lähinnä irrallisen muistitiedon tasolla.

Suhteutettu: Asiaa käsitellään monista näkökulmista, jotka kytketään toisiinsa koherentiksi kokonaisuudeksi. Opiskelija on ymmärtänyt asioiden väliset suhteet, mutta yhteys laajempaan kontekstiin puuttuu.

Jatkettu abstrahointi: Kuten edellinen, mutta lisäksi opiskelija laajentaa asian käsittelyä annetun informaation ulkopuolelle esimerkiksi tekemällä yleistyksiä, tarkastelemalla asiaa käsitteellisellä tasolla, tuomalla esiin erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja tai pohtimalla asiaa omakohtaisesti. Tällöin voidaan puhua oppimisen siirtovaikutuksesta, jossa opittua tietoa sovelletaan uuteen yhteyteen.

Bloomin taksonomia

Apuna osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien laatimisessa ja verbien valinnassa voidaan soveltaa myös esimerkiksi Bloomin taksonomiaa (Huit, 2011). Siinä osaaminen on jaettu kuudelle tasolle ja tiedon käsittely monimutkaistuu siirryttäessä tasoilla ylöspäin.

Muistaminen: esittää, järjestää, kertoa, kuvata, listata, löytää, nimetä, toistaa, tunnistaa, yhdistää...

Ymmärtäminen: erotella, kertoa esimerkki, luokitella, löytää, muokata, määritellä, päätellä, raportoida, selittää, tehdä yhteenveto, tiivistää, tulkita, valita...

Soveltaminen: esitellä, käyttää, laskea, muuttaa, selittää (kuinka), soveltaa, ratkaista, toteuttaa, valmistaa...

Analysoiminen: analysoida, erotella, jakaa, kritisoida, kyseenalaistaa, luokitella, organisoida, testata, todistaa, tutkia...

Arvioiminen: arvioida, kommentoida, perustella, selittää, suhteuttaa, tehdä johtopäätös, tulkita, vetää yhteen, vertailla, yleistää...

Luominen: ehdottaa, kehittää, keksiä, laajentaa, muuttaa, rakentaa, suositella, suunnitella, tuottaa, vakuuttaa...

Bloomin taksonomiaa on kehitetty edelleen siten, että ymmärtämisen tasot on yhdistetty tiedon tasoihin. Andersonin ja Krathwohlin (2001) [taksonomiataulukossa](#) on ajattelun taitojen ja tiedon luonteen ulottuvuudet sekä on lisätty metakognitiivinen tieto.

Tiedon ulottuvuus	Ajattelun ulottuvuus (kognitiivinen prosessi)					
	Muistaa	Ymmärtää	Soveltaa	Analysoida	Arvioida	Luoda
Fakta-tieto						
Käsite-tieto						
Menetelmä-tieto						
Metakognitiivinen tieto						

Andersonin ja Krathwohlin taksonomiataulukko

Erilaisten taksonomioiden lisäksi muut viitekehykset voivat auttaa osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien laatimisessa. Esimerkiksi digitalisaation uudistamiin kansalaistaitoihin liittyvä [DigComp-viitekehys](#) voi auttaa suunnittelemaan tieto- ja viestintäteknikan perustaitoihin liittyvää koulutusta. Myös tutkintoon johtavan koulutuksen perusteita voi olla hyödyllistä tutkia suunnitteluprosessin aikana. Samaan alaan tai aiheeseen liittyvät kuvaukset antavat usein vinkkiä niin sanoitukseen kuin tavoitteiden jäsentämiseen osana opintokokonaisuutta. Lisäksi voi olla hyödyllistä tarkastella, miten vapaan sivistystyön tuottama osaaminen suhteutuu tutkinnoissa tavoiteltavaan osaamiseen, sillä yhä useammin eri tavoin hankittua osaamista voidaan tunnistaa ja tunnustaa osaksi formaalia koulutusta. Tärkeintä on yhteinen käsitys asiasta, yhteiset ja ymmärrettävät käsitteet. Kun kokonaisuuden suunnittelussa huomioidaan kansalaistaitojen näkökulma ja tuotetaan kielellisesti selkeää aineistoa, vastataan myös koulutuspoliittiseen tavoitteeseen tukea heikot perustaidot omaavia ja maahanmuuttajia (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2020b). Mahdollisimman selkeällä kielellä laaditut osaamistavoitteet ja arviointikriteerit ovat iloksi ja hyödyksi opiskelijalle, työyhteisölle ja sidosryhmille.

Lopuksi mikäli mahdollista, kannattaa kysyä kollegoilta ja opiskelijaryhmän edustajilta, ovatko arviointikriteerit heidän mielestään ymmärrettäviä ja toimivia. Lisäksi voi tarkistaa, että arviointikriteerien mukainen osaaminen on mahdollista arvioida.

Verbejä arviointikriteerien laatimiseen (W5W2, 2009)

Muistaminen voidaan määritellä kyvyksi pitää mielessä tai palauttaa mieleen asioita ilman että niitä välttämättä ymmärretään. Seuraavia verbejä käytetään muistamista arvioitaessa: järjestää, kerätä, määritellä, kuvata, löytää, tunnistaa, listata, muistaa, nimetä, esittää, lainata, palauttaa mieleen, toistaa, näyttää, kertoa.

Ymmärtäminen voidaan määritellä kykyä tulkita opittua informaatiota. Seuraavia verbejä käytetään ymmärtämistä arvioitaessa: muuttaa, luokitella, puolustaa, erotella, keskustella,

arvioida, selittää, yleistää, paikantaa, ennustaa, raportoida, muotoilla uudelleen, valita, ratkaista, kääntää.

Soveltaminen voidaan määritellä kyvyksi käyttää opittua materiaalia uusissa tilanteissa tai kyvyksi käyttää ideoita ja käsitteitä ongelmanratkaisussa. Seuraavia verbejä käytetään soveltamista arvioitaessa: soveltaa, laskea, muuttaa, valita, täydentää, rakentaa, kehittää, ottaa käytäntöön, tuottaa, suhteuttaa, käyttää.

Analysoiminen voidaan määritellä kyvyksi hajottaa informaatio komponenteiksi, ja etsiä niiden välisiä suhteita ja ideoita (organisatorisen rakenteen ymmärtämistä). Seuraavia verbejä käytetään analysointia arvioitaessa: analysoida, järjestää, hajottaa osiinsa, laskea, kategorioida, luokitella, verrata, yhdistää, asettaa vastakkain, kritisoida, kokeilla, kyseenalaistaa, testata.

Arvioiminen voidaan määritellä kyvyksi laittaa osat, komponentit, yhteen. Seuraavia verbejä käytetään arviointia arvioitaessa: kategorisoida, kerätä, yhdistää, yleistää, johtaa, tehdä, muokata, suunnitella, valmistaa, ehdottaa, järjestää uudelleen, kerrata, kirjoittaa uudelleen, summata.

Luominen voidaan määritellä kyvyksi arvioida ja arvottaa materiaalia tiettyä tarkoitusta varten sekä kyvyksi saada aikaan jotain uutta. Seuraavia verbejä käytetään luomista arvioitaessa: tehdä johtopäätös, arvostella, tulkita, oikeuttaa, mitata, ennustaa, suositella, tehdä ero, vakuuttaa, mitata.

Lähteet

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. (Eds.). (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. New York: Longman.

Biggs, J. & Collins, K. (1982). *Evaluating the Quality of Learning: The SOLO Taxonomy* New York: Academic Press

Forma, E. (2019). [Opetuksen pedagogiset lähtökohdat ja osaamiseen perustuva arviointi Satakunnan ammattikorkeakoulussa.](#)

Huitt, W. (2011). [Bloom et al.'s taxonomy of the cognitive domain.](#) *Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University.

Jyväskylän yliopisto. (2020). [Osaamistavoitteet.](#)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020a). [Tunnista ja tunnusta - Opas vapaan sivistystyön osaamisperusteisen koulutuksen kuvaamiseen.](#)

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020b). [Parlamentaarinen jatkuvan oppimisen uudistus: Jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistus—osaamisella työllisyyttä.](#) Kehittämisen suuntaviivat.

Postareff, L. (2017). [How can lifelong learning skills be supported through assessment.](#) Luento Eapril-seminaarissa 30.3.2017.

Sadler, D. R. (2005). [Interpretations of criteria-based assessment and grading in higher education.](#) *Assessment & evaluation in higher education*, 30(2), 175-194.

W5W2. (2009). W5W2-hankkeen laatima opas. [Näin asennat osaamistavoitteet opetussuunnitelmaasi. Laaja oppimäärä.](#)

3.2. Osaamisen arviointiin valmistautuminen

Tässä osiossa kuvataan osaamisen arvioinnin suunnittelua ja annetaan ehdotuksia hyvin toteutetulle arviointitoiminnalle. Koulutussuunnittelijat ja koordinaattorit voivat hyödyntää sisältöä osaamisen arvioinnin toimeenpanon tukena. Arvioijat taas ymmärryksen lisäämiseen osaamisperusteisesta arvioinnista.

3.2.1. Yhteiseen arviointitoimintaan valmistautuminen

Onnistuneen osaamisen arvioinnin edellytyksenä on, että arvioija on tietoinen arviointiprosessin etenemisestä ja arvioinnin menettelytavoista. Silloin hän voi omalla toiminnallaan varmistaa, että hänen tekemänsä arviointi on yhteisesti sovittujen periaatteiden mukaista. Opiskelijoiden kannalta kyse on arvioinnin yhdenvertaisuuden toteutumisesta.

Hyvää arviointitoimintaa voi edistää, kun siihen valmistaudutaan etukäteen. Esimerkiksi oppilaitoksessa voidaan suunnitella ja laatia yhteiset tavoitteet ja ohjeet osaamisen arviointiin. Ne voivat konkretisoitua suunnitelmina, ohjeina, prosessikuvauksina, perehdytysmateriaaleina tai oppaina. Riippuen oppilaitoksen koulutustarjonnasta, ne voivat olla koulutus-, opinto-, opintojakso- tai kurssikohtaisia. Oppilaitoksessa voi olla perusteltua laatia yleiset osaamisen arvioinnin tavoitteet ja oppaat.

Oppilaitoksessa voi valmistautua osaamisen arviointiin esimerkiksi seuraavien kysymysten avulla:

- Tunnistammeko arviointiprosessin vaiheet sekä sen eri vaiheiden vastuuhenkilöt?
- Miten osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen etenevät prosessina ja miten ne toteutetaan?
- Miten varmistamme, että arvioijat on perehdytetty osaamisen arviointiin?
- Miten viestimme ja tiedotamme opiskelijoille osaamistavoitteista ja arviointikriteereistä?
- Toteutuvatko opiskelijoiden oikeudet?
- Miten varmistamme, että osaamisen arvioinnissa osaamista verrataan osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin?
- Miten tehdyt arvioinnit todennetaan tai dokumentoidaan?
- Miten toimimme, jos opiskelija on tyytymätön saamaan arviointiin?

Arvioijalle ohjeista tai vastaavista asiakirjoista voi muodostua arjen työkalu, joka opastaa, miten toteuttaa osaamisperusteista koulutusta ja osaamisen arviointia. Lisäksi se on hyvänä tukena opiskelijoiden perehdytyksessä.

3.2.2. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toimintatapojen suunnittelu

[Elinikäisen oppimisen tahtotilan](#) mukaan eri tavoin hankittu osaaminen tulee tunnistaa ja tunnustaa riippumatta siitä, miten ja missä osaaminen on hankittu. Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteiden ja toimintatapojen suunnittelu- ja kehitystyö on osa osaamisen arviointiin valmistautumista. Tämä edellyttää kahden eri näkökohdan huomioimista. Toisaalla tulee tarkastella valmiuksia toteuttaa opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä toisaalla taas vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja järjestökentällä hankitun osaamisen todentamista ja dokumentointia.

Näistä ensimmäinen näkökohta tarkoittaa sitä, että vapaan sivistystyön oppilaitoksissa on valmiudet ja suunnitelma osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toteuttamiseen. Tällä on yksilölle merkitystä, kun osaamisen tunnustamisella voidaan nopeuttaa koulutuksen suorittamisaikaa ja vaikuttaa myönteisesti seuraaviin koulutusvalintoihin.

Osaamisen tunnistamisessa opiskelijan aikaisemmillä opinnoilla, tutkinnoilla, järjestötoiminnassa, harrastus- tai kilpailutoiminnalla, yrittäjyydellä tai tehdyllä työllä hankittu osaaminen saadaan näkyväksi ja voidaan siten tunnustaa osaksi koulutusta. Jotta osaamista voidaan tunnistaa, opiskelijan tulee tuoda näkyväksi aikaisemmin hankkimaansa osaamista esimerkiksi todistuksilla, osaamistodistuksilla, portfolioilla, itsearvioinnilla tai muilla selvityksillä. Myös testejä ja haastatteluja voi hyödyntää osaamisen tunnistamisessa. Osaamisen tunnistamisen yhteydessä opiskelijan aiemmin hankkimaa osaamista verrataan koulutuksen osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Arviointia tekevä henkilö vastaa siitä, että osaamisen selvitykset ovat luotettavia ja tekemästään osaamisen tunnustamisesta. Osaamisen tunnustamisesta on annettava opiskelijalle tieto ja dokumentoitava se oppilaitoksen käytäntöjen mukaisella tavalla.

Toinen näkökohta tarkoittaa käytännössä sitä, että vapaan sivistystyön oppilaitoksissa ja järjestökentällä hankittu osaaminen voidaan tunnustaa osaksi tutkinto- tai muita koulutuksia tai työelämäosaamisena. Osaamisen validioinnin tueksi on luotu useita erilaisia käytäntöjä, malleja ja työkaluja.

Opinnollistaminen mahdollistaa yhdistyksessä, järjestössä, vapaaehtoistyössä, työpajalla tai muussa työssä hankitun osaamisen tunnistamisen, arvioinnin ja dokumentoinnin. Esimerkiksi Partiolaisten RoihuAkatemiassa kehitettiin yhteistyössä sidosryhmien kanssa [opinnollistamisen kokonaisprosessesi](#). Vapaaehtoispesteissä hankittu osaaminen tuli näkyväksi henkilölle itselleen sekä ymmärrys osaamisen sisällöstä lisääntyi työelämän ja oppilaitosten välillä. Opinnollistamisen käytänteiden kehittämistyöstä voi mainita myös [tulkintafoorumit](#), joissa oppilaitoksen ja partion yhteistyön tuloksena luotiin toimivia ratkaisuja partion koulutusten opinnollistamiseen ammattikorkeakoulussa sekä löydettiin vastaavuuksia partion ja muiden nuorisjärjestöjen toiminnassa hankitun osaamisen ja Hämeen ammattikorkeakoulun tutkintojen välillä.

Osaamismerkkien avulla voidaan tunnustaa jossain tietyssä koulutuksessa tai vapaaehtoistyössä hankittua osaamista. Ne toimivat osaamisen tunnistamisessa ja dokumentoinnissa myös niissä tilanteissa, kun opiskelija on hankkinut osaamista avoimissa oppimisympäristöissä tai itsenäisesti esimerkiksi työssä. Osaamismerkeistä kerrotaan tarkemmin oppaan luvussa 2.4.

[Digitaalinen osaamiskiekk](#) on esimerkki osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen digitaalisesta ratkaisusta. Se on kehitetty nuorisjärjestöissä hankitun osaamisen todentamiseen. Kyseessä on verkkopalvelu, jossa on mahdollista vertailla eri järjestöjen koulutuksia ja niiden hyödynnettävyyttä suoraan muutamien oppilaitosten tutkintoihin. Se auttaa näin havainnollistamaan, miten järjestöjen tarjoama koulutus ja digitaaliset osaamismerkkit ovat rinnastettavissa tutkintoon johtavan koulutuksen kanssa.

Osaamisen tunnistamisessa on myös pilotoitu semanttista algoritmia (ns. tekoälyä). Tässä [Opetushallituksen kokeilussa](#) tavoitteena oli verrata osaamisen sisältökuvausta toisen osaamisen sisältökuvaukseen, ja katsoa miten hyvin ne vastaavat toisiaan. Vertailussa käytetyn semanttisen algoritmin perusteella syntyy siis vastaavuusanalyysi siitä, kuinka hyvin kaksi osaamista kohtaavat.

Osaamisen tunnistamisessa voidaan joutua arvioimaan myös laajuutta. Sen määrittelyssä voi arvioida aikaisemmin hankitun osaamisen kattavuutta, vaikeusastetta ja merkittävyyttä suhteessa koulutuksen osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Myös vapaan sivistystyön oppilaitoksissa suoritettut opinnot voidaan tunnustaa ja tunnustaa muissa oppilaitoksissa.

Eryteisesti opiskelu- ja työuraa rakentaville oppijoiille osaamisen tunnistamisella ja tunnustamisella voi olla iso merkitys tulevaisuudessa. Mikäli vapaan sivistystyön oppilaitoksissa tehdyt opintosuoritukset vastaavat suoritettavan tutkinnon tai koulutuksen ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita, ne voidaan tunnustaa, sisällyttää tai hyväksilukea osaksi opintosuorituksia tai ammatillista tutkintoa.

Lähteet

Nikander, L., Kuisma, P. & Sinivuori, T. (2019). [Tulkintafoorumit rakentamassa jatkuvan oppimisen toimintamallia](#). *HAMK Unlimited Journal*.

Opetushallitus. (2019). [Osaamiskuvausten semanttinen vertailu](#). Osaamisen opinnollistamisen kokeilu jatkuvan oppimisen viitekehityksessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2020). [Tunnista ja tunnusta - Opas vapaan sivistystyön osaamisperusteisen koulutuksen kuvaamiseen](#).

[Osaamiskiekk](#).fi (2019). Digitaalinen osaamiskiekk

Sitra. (2019) [Kohti elinikäistä oppimista](#)

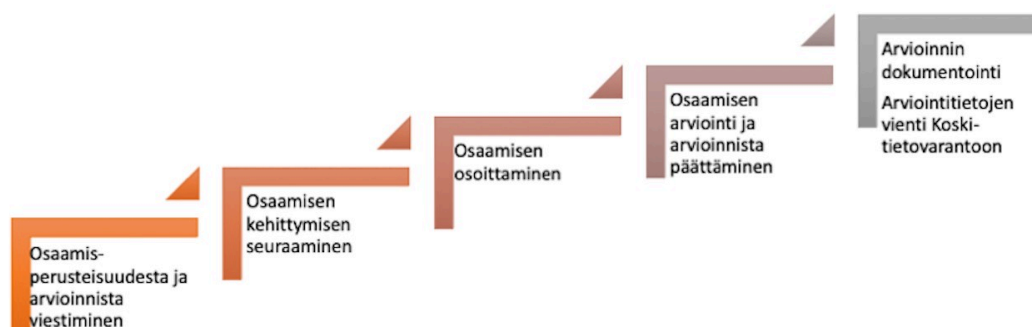
3.3. Osaamisen arvioinnin toteutus

Tässä osiossa kuvataan yleisellä tasolla arviointiprosessin vaiheita ja onnistuneen osaamisen arvioinnin edellytyksiä osaamisperusteisissa koulutuksissa. Arvioijat voivat hyödyntää osion sisältöjä osaamisen arviointiin valmistautuessa, arviointia tehdessä ja oman arviointiosaamisensa kehittämisessä.

Kiteytyslaatikoiden avulla ohjataan osaamisen arvioijaa miettimään ja arvioimaan omaa arviointiosaamistaan sekä siihen liittyviä eettisiä periaatteita. Osan viimeisessä luvussa on muistitaulujen muodossa kuvattu, mistä tekijöistä onnistunut osaamisen arviointi rakentuu. Arvioijat voivat hyödyntää niitä, kun valmistautuvat arviointiin ja toimivat arvioijina omissa koulutuksissaan tai kursseillaan.

3.3.1. Arviointiprosessi

Kuvaamalla osaamisperusteisen koulutuksen arviointiprosessia voidaan havainnollistaa arvioinnin vaiheita ja selkeyttää kunkin toimijan vastuita. Kuviossa on esitetty viisi keskeistä arvioinnin vaihetta.

Arviointiprosessi osaamisperusteisessä koulutuksessa

Osaamisperusteisuudesta ja arvioinnista viestiminen

Suunnitelmallisella viestinnällä varmistetaan, että eri kohderyhmät saavat riittävästi tietoa osaamisperusteisuudesta ja siitä, mitä se tarkoittaa ja edellyttää heiltä. Ulkoisen viestinnän tehtävänä on antaa tietoa koulutusten osaamisperusteisuudesta ja sen hyödyistä asiakkaille. Vastaavasti sisäisen viestinnän avulla varmistetaan, että henkilöstö toimii arvioinnin osalta oppilaitoksen toimintaohjeiden mukaisesti. Viestinnän vuorovaikutteisuutta voidaan lisätä eri keskustelupalstojen ja sosiaalisen median kanavien avulla.

Monipuolinen tiedottaminen on viestinnän arkea. Tiedottamisella varmistetaan, että osaamisperusteisen koulutuksen opiskelija on tietoinen mitä häneltä edellytetään, mitkä ovat koulutuksen osaamistavoitteet ja millä perusteilla osaamista arvioidaan. Ennen koulutuksen aloitusta ja viimeistään sen alkaessa opiskelijoille tiedotetaan mahdollisuudesta saada arvosana ko. koulutuksesta ja miten opiskelijat antavat suostumuksensa tietojensa tallentamiseen. Erytisen tärkeä on tuoda esiin vapaaehtoisuus ja nimenomaisuus sekä mahdollisen alaikäisen lapsen huoltajan tai laillisen edustajan vastuu suostumuksen antajana. Lisäksi on tiedotettava, miten opiskelija voi halutessaan myöhemmin peruuttaa suostumuksensa.

Opiskelijan on tärkeä myös saada tietoonsa, onko hänellä mahdollisuus uusia osaamisen osoittamista ja miten toimia, jos on tyytymätön saamaansa arvosanaan.

Osaamisen kehittymisen seuraaminen

Osaamisen kehittymisestä annettavalla palautteella on merkitystä erityisesti pitkäkestoissa koulutuksissa ja kun opiskelijan tavoitteena on saada arviointi osaamisestaan. Oppimista ja osaamisen kehittymistä voi seurata muun muassa opiskelijan itsearviointilla ja oppimistehtävien tai testien sekä niistä annettujen palautteiden avulla. Myös digitaaliset sovellukset ja ohjelmat mahdollistavat reaaliaikaisen osaamisen kehittymisen seuraamisen. Ohjaavalla ja kannustavalla palautteella tuetaan opiskelijan osaamisen kehittymistä oikeaan suuntaan.

Vastuu osaamisen kehittymisen seurannasta on yleensä kyseessä olevan koulutuksen opettajalla. Opiskelijaa myös tuetaan ja ohjataan oman oppimisensa ja osaamisensa kehittymisen seurannassa.

Osaamisen osoittaminen

Osaamisen osoittamisessa opiskelija osoittaa osaamistaan etukäteen sovitulla tavalla. Opiskelija tuo näkyväksi, kuinka hyvin hän on saavuttanut kyseessä olevan koulutuksen osaamistavoitteet. Osaamisen osoittaminen voi muodostua yhdestä tai useammasta tuotoksesta tai toiminnasta.

Osaamisperusteisuuden idean mukaisesti osaaminen tulisi arvioida heti, kun opiskelijan todetaan saavuttaneen osaamistavoitteet. Opiskelijalle voidaan antaa mahdollisuus vaikuttaa yksilölliseen osaamisen osoittamisen tapaan, kun siitä sovitaan arvioijan kanssa etukäteen ja valittu tapa mahdollistaa osaamisen arvioinnin.

Arvioija ohjaa ja neuvoo opiskelijaa osaamisen osoittamisessa ja arviointiin vaikuttavissa asioissa. Opiskelijan tehtävänä on varmistaa oman suorituksensa kattavuus ja arvioijan taas se, että hän voi arvioida tämän perusteella luotettavasti.

Osaamisen arviointi ja arvioinnista päättäminen

Osaamisperusteinen arviointi on kriteeriperusteista eli opiskelijan osaamista verrataan osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Osaamistavoite kuvaa sitä, mitä opiskelijan tulee osata. Arviointikriteeri taas kuvaa osaamisen laatua eli miten pitää osata. Osaamisen arvioinnin päämääränä on arvioida, miten opiskelija osaa. Arviointikriteereitä tulee noudattaa arvioinnissa, ja kaikkien osapuolten tulee tietää arvioinnin perusteet. Arvioija ei voi muuttaa tai mukauttaa niitä koulutuksen aikana. Tällä varmistetaan arvioinnin oikeellisuus ja opiskelijan oikeudet.

Opiskelijan osaaminen arvioidaan sovitun osaamisen osoittamisen tavan perusteella. Osaamisen arviointitilanteessa opiskelijan osaamista verrataan kyseessä olevan koulutuksen arviointikriteereihin. Yhteisesti sovittujen osaamisen arvioinnin periaatteiden ja ohjeiden avulla voidaan varmistaa tasapuolinen ja läpinäkyvä arviointi.

Osaamisen arvioinnista annetaan arvosana, joka voi olla hyväksytty tai hylätty. Vapaatavoitteisessa koulutuksessa voi käyttää myös numeerista arviointiasteikkoa. Se edellyttää, että koulutuksen osaamisperusteisesta kuvauksesta ilmenee, minkälaista osaamisen tasoa eri arviointiasteikon arvosanoissa vaaditaan.

Osaamisen arvioinnin vastuu on oppilaitoksella. Käytännön arvioinnista vastaa ja arvioinnista päättää arvioija.

Arvioinnin dokumentointi

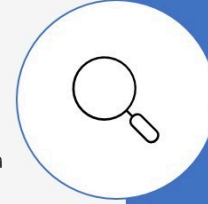
Arviointitietojen (1. koulutuksen nimi ja koulutuksen laajuus; 2. koulutuksen päättymispäivä; 3. osaamisen arviointi) vienti Koski-tietovarantoon edellyttää, että osaaminen on arvioitu osaamisperustekuvauksen arviointikriteerien mukaisesti hyväksytysti tai arviointiasteikon arvosanalla.

Arvioinnin dokumentoinnilla varmistetaan, että tehtyyn arviointiin voidaan tarvittaessa palata jälkikäteen esimerkiksi opiskelijan pyynnöstä. Arvioinnista syntyviä asiakirjoja voivat olla esimerkiksi arvioijan tekemät kirjalliset arvioinnit tai opiskelijan kirjallinen itsearviointi, jotka voivat myös olla digitaalisessa muodossa.

Arviointiprosessi arvioijan näkökulmasta kiteytettynä

Mieti, millä tasolla oma osaamisesi on. Arvioi, miten hyvin hallitset seuraavat asiat:

- Tunnen oppilaitoksen arviointiin ja arvosanojen antamiseen liittyvät ohjeet.
- Olen perehtynyt osaamisperusteisuuteen ja pystyn viestimään siitä selkeästi.
- Pystyn perehdyttämään opiskelijat osaamisperusteisuuteen, osaamisen arviointiin ja siihen, mitä se heiltä edellyttää.
- Tiedostan kannustavan palautteen merkityksen opiskelijan oppimiselle. Olen varautunut antamaan palautetta monipuolisesti oppimisprosessin eri vaiheissa.
- Tiedän, miten osaamisen osoittaminen toteutuu omissa koulutuksissani.
- Olen varautunut perehdyttämään opiskelijat osaamisen osoittamiseen ja arvioinnin perusteisiin omissa koulutuksissani.
- Olen perehtynyt osaamisen arviointiin. Tiedän miten toimin arvioijana.
- Olen valmistautunut siihen, että voin tehdä arviointia monipuolisin menetelmin ja pystyn perustelemaan tekemäni arvioinnin opiskelijoille.

Arviointiprosessi kiteytettynä

3.3.2. Arvioijana toimiminen

Arvioijan pätevyydelle ei voi asettaa yleispäteviä kriteereitä, eikä siitä ole vapaan sivistystyön säädöksissä mainintaa. Hyvää osaamisen arviointitoimintaa voi kuitenkin edistää, kun arvioijien valinnassa noudattaa esimerkiksi seuraavia kriteereitä:

- arvioijilla on riittävä ammattitaito kyseisen koulutuksen tai kurssin alalta
- arvioijat tuntevat kyseessä olevan koulutuksen osaamistavoitteet ja arviointikriteerit.

Hyvin tehty arviointityö on kaikkien osapuolten etu. Kun arvioija tietää mitä on arvioimassa, miten ja millä arviointikriteereillä arvioi, hän pystyy perustelemaan tekemänsä arvioinnin opiskelijalle. Opiskelija pystyy luottamaan saamaansa arviointiin, kun hänelle on kerrottu arvioinnin perusteet ja arvioija toimii niiden mukaisesti.

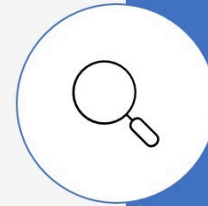
Osaamisen arviointia tekevä henkilö on arvioinnin asiantuntija. Käyttämällä monipuolisia arviointitapoja ja -menetelmiä hän voi varmistaa arvioinnin osuvuutta ja läpinäkyvyyttä. Ennen arviointia arvioijan tulee perehtyä koulutuksen osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Mikäli osaamisen arviointiin on yhteisiä ohjeita tai vastaavia asiakirjoja, arvioijan on tärkeä tuntea myös niiden sisältö. Arvioijalla tulee olla valmiudet ohjata ja neuvoa opiskelijaa osaamisen osoittamisessa. Vuoropuhelu opiskelijan kanssa tuo myös arvioijan tietoisuuteen opiskelijan valmiudet osaamisen osoittamiseen.

Opiskelijoiden arviointi on myös arvosidonnaista työtä. Arvioijan on siis oltava tietoinen, mitkä arvot ohjaavat hänen arviointitoimintaansa. Eettinen osaamisen arviointi ja palaute kunnioittavat opiskelijan yksityisyyttä, huomioivat opiskelijan itsearviointiin ja tukevat jatkuvaa oppimista. Arvioijan pitää pystyä omalla toiminnallaan varmistamaan, että osaamisen osoittamisen tavat ja arviointi ovat tasa-arvoisia kaikkia opiskelijoita, myös vähemmistöryhmiä, eri sukupuolia ja erilaisia oppijoita kohtaan. Toisin sanoen eettisesti tehty arviointi on ennen kaikkea tasa-arvoista ja hyvin perusteltua. Lisäksi opiskelija tietää, millä perusteilla se on tehty. Opiskelija voi luottaa siihen, että häntä on arvioitu hänen todellisen osaamisensa mukaisesti. Arvioijan antaman palautteen tulee tukea opiskelijan tunnetta oikeudenmukaisuudesta.

Arvioijana toimiminen arvioijan näkökulmasta kiteytettynä

Mieti, millä tasolla oma osaamisesi on. Arvioi, miten hyvin hallitset seuraavat asiat:

- Tunnistan omat vahvuuteni ja ammattitaitoni toimiessani osaamisen arvioijana.
- Arvioijana toimiessa tiedostan:
  - mitä olen arvioimassa
  - miten arvioin ja perustelen tekemäni arvioinnin
  - oman roolini arvioijana
  - mikä merkitys tekemälläni arvioinnilla
- Tiedän oman koulutukseni osaamistavoitteet ja arviointikriteerit sekä pystyn avaamaan ne opiskelijoille.
- Arvioijana toimiessa olen tietoinen niistä arvoista, joihin arviointityöni perustuu.
- Tiedostan, mitkä eettiset periaatteet ohjaavat tekemääni opiskelija-arviointia.

Arvioijana toimiminen kiteytettynä

Lähteet

Atjonen, P. (2007) Hyvä, paha arviointi. Eettisiä kysymyksiä arvon antamisesta. Helsinki.

OAJ. (2020) Opetustyön eettiset periaatteet: [Opettajan arvot ja eettiset periaatteet](#)

3.3.3. Osaamisen osoittamisen tavat ja dokumentointi

Osaamisen osoittaminen tarkoittaa tapaa, jolla opiskelija osoittaa koulutuksessa vaaditun osaamisen siten, että se on sen perusteella arvioitavissa.

Osaamisen osoittaminen on voitu esittää koulutus- ja kurssikuvauksissa myös suoritustapana. Osaamisperusteisuuden ajatusten mukaisesti osaamisen osoittaminen ei ole riippuvainen siitä, onko opiskelija osallistunut lähiopetukseen. Tämä ero on hyvä tiedostaa niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka suorittavat kurssin tai koulutuksen ilman osaamisen osoittamista ja arviointia (eli jotka eivät ole pyytäneet tietojensa tallentamista Koski-tietovarantoon).

Osaamisen osoittaminen on opiskelijan toimintaa, jota tuetaan ohjauksen avulla. Osaamisen osoittamisen tavat määrittävät, mitä opiskelija tekee osoittaakseen osaamisensa. Käytännössä tämä voi toteutua opiskelijan näkökulmasta kolmella eri tasolla, riippuen siitä kuinka opiskelijälähtöisesti toimitaan:

- Koulutuslähtöisessä mallissa osaamisen osoittamisen tavat suunnitellaan koulutuskohtaisesti etukäteen ja opiskelija toimii annetun ohjeistuksen mukaisesti. Osaamisen osoittamisen tapa on tällöin esitetty koulutuskuvauksessa.
- Opiskelijälähtöistä toimintaa voidaan edistää, kun opiskelijalla on mahdollisuus valita eri vaihtoehdoista hänelle soveltuva osaamisen osoittamisen tapa.
- Opiskelijälähtöisessä mallissa opiskelija osallistuu aktiivisesti oman osaamisensa osoittamisen sisällön ja tavan suunnitteluun. Opiskelijalle rakentuu näin yksilöllinen suunnitelmaa osaamisen osoittamiseksi. Tämä mahdollisuus voidaan esittää koulutuskuvauksessa.

Osaamisen osoittamisen tavan valintaa ohjaavat koulutuksen osaamistavoitteet ja arviointikriteerit. Joissain tilanteissa on perusteltua käyttää useampaa osaamisen osoittamisen tapaa. Erilaisia osaamisen osoittamisen tapoja ovat esimerkiksi suullinen esitys, henkilökohtainen tai ryhmäkeskustelu, osaamisen "näyttö" autenttisessa tilanteessa tai arvioijan laatimat tehtävät ja testit. Opiskelija voi tuoda osaamistaan näkyväksi hyödyntämällä eri menetelmiä esimerkiksi

kirjallisia dokumentteja, kehittelytyön tuotoksia, valmiita tuotteita, osaamisportfolioita, videoita tai animaatioita. Osaamisen osoittamista voi lisäksi täydentää dokumenteilla aiemmin hankitusta osaamisesta kuten pätevyys- tai kurssitodistuksilla tai osaamismerkillä.

Digitaalisten välineiden, sovellusten ja selaimessa toimivien sivustojen käyttö osaamisen osoittamisessa on erittäin suositeltavaa. Ne ovat joustava tapa osoittaa osaamista ja mahdollistavat myös arvioinnin etänä. Opiskelijan kanssa voidaan sopia, miten hän osaa tai haluaa hyödyntää digitaalisia välineitä. Niiden käytön hallinta ei kuitenkaan voi olla osaamisen osoittamisen ehtona. Melkein kaikissa edellä mainituissa osaamisen osoittamisen menetelmissä ja tavoissa voi hyödyntää digitaalisia välineitä, joista esimerkkinä seuraavat:

- Sähköiset arviointityökalut ja testit
- Jaettu asiakirja tai esitys
- Äänitiedosto, podcast
- Digijulkaisu tai -posterit
- Verkkokokoukset
- ePortfolio
- Opiskelijan oppimispäiväkirja tai muu henkilökohtainen blogi

Osaamisen osoittamisesta syntyy eri muodoissa olevaa aineistoa. Näiden dokumenttien käytöstä ja arkistoinnista on hyvä sopia opiskelijan kanssa ja huomioida ne arviointiin liittyvissä ohjeissa.

Osaamisen osoittaminen arvioijan näkökulmasta kiteytettynä

Mieti, millä tasolla oma osaamisesi on. Arvioi, miten hyvin hallitset seuraavat asiat:

- Tiedän, mitä osaamisen osoittaminen tarkoittaa ja pystyn kertomaan siitä opiskelijoille.
- Olen tietoinen oman koulutukseni osaamisen osoittamisen tavoista.
- Pystyn tarvittaessa ohjaamaan opiskelijaa suunnittelemaan sellaisia osaamisen osoittamisen sisältöjä ja tapoja, jotka soveltuvat koulutukseni osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien mukaisiin sisältöihin.
- Toimin oppilaitoksen ohjeiden mukaisesti arvioinaineiston osalta.

Osaamisen osoittaminen kiteytettynä

3.3.4. Arviointimenetelmät

Perinteinen oppimisen arvioinnin malli korostaa opettamisen ja oppimisen keskinäistä riippuvuutta. Tällöin opettaja arvioi oman opetuksensa sisällön ja oppimistavoitteiden mukaisesti laatimansa testin tai kokeen avulla sitä, miten hyvin opiskelija on oppinut. Osaamisperusteisessa arvioinnissa arviointi laajenee tietämisen tai lopputuotteen arvioinnista aidoissa todellisissa tilanteissa tapahtuvaksi arvioinniksi. Opiskelijalle tarjoutuu mahdollisuus osoittaa, miten hän soveltaa opittuja tietoja ja taitoja omassa toimintaympäristössään.

Arvioinnilla on iso merkitys opiskelijan toimintaan. Tieto osaamistavoitteista suuntaa opiskelijaa panostamaan oppimisessa asioihin, joita arvioidaan. Arvioinnin tehtävänä on edistää jatkuvaa oppimista, jota oppimista mittaavat kokeet ja testit eivät välttämättä tue. Siksi tarvitaan monipuolisia arvioinnin tapoja ja menetelmiä.

Arviointimenetelmän valintaa ohjaavat koulutuksen osaamistavoitteet ja arviointikriteerit. Monipuolisten arviointimenetelmien käytöllä varmistetaan arvioinnin osuvuus eli arviointi on mahdollista tehdä kyseessä olevan koulutuksen arviointikriteereiden mukaisesti. Opiskelijalähtöinen arviointi on avointa, läpinäkyvää ja perusteltua sekä perustuu vuorovaikutukseen. Lisäksi arvioinnin tehtävänä on auttaa opiskelijoita tunnistamaan vahvuuksiaan. Suositeltavia osaamisen arviointiin sisällytettäviä menetelmiä ovat autenttinen arviointi, arviointikeskustelu, opiskelijan itsearviointi ja vertaisarviointi. Lopullisesta arvioinnista vastaa kuitenkin aina oppimisen arvioija.

Autenttinen arviointi on luonnollisissa ja käytännön tilanteissa tapahtuvaa arviointia, johon liittyy vahvasti myös opiskelijan itsearviointi. Autenttisen arvioinnin synonyyminä käytetäänkin opiskelijalähtöistä arviointia. Prosessina etenevässä osaamisen osoittamisessa arvioinnissa voi hyödyntää portfoliotyöskentelyä, jossa opiskelija tuo eri vaiheissa olevia tuotoksia arvioitavaksi. Autenttisessa arvioinnissa opiskelijan osaamisen tasoa arvioidaan siis oikeissa, käytännön tilanteissa.

Arviointikeskustelu on vuorovaikutteinen osaamisen osoittamisen tilanne. Arviointikeskustelussa arviointi kohdistuu laajasti jonkun asian tietämiseen ja ymmärtämiseen, soveltuu hyvin osaamisen osoittamisen täydentämiseen. Opiskelija voi tuoda osaamistaan esiin esimerkiksi suullisella esityksellä, tuotosten esittelyllä tai arvioijan esittämien kysymysten avulla. Arviointikeskustelu voi parhaimmillaan helpottaa opiskelijan kokemaa jännitystä ja lieventää arviointiin liittyvää valtasuhdetta. Lisäämällä vuorovaikutteisuutta arviointiin voidaan tukea erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita osoittamaan osaamista.

Itsearvioinnissa opiskelija arvioi itse oman osaamisensa tasoa ja pohtii, miten hyvin on omasta mielestään saavuttanut osaamistavoitteet. Itsearviointi tuo näkyväksi yksilön persoonallista kasvua ja kehittymistä. Opiskelijan itsearviointi voidaan sisällyttää arviointikeskusteluun. Itsearviointi ei kehity ilman perehdytystä, siihen kannustamista ja harjoittelua. Sen toteutumisen edellytyksenä on, että opiskelijalla itsellään on käsitys kyseessä olevan koulutuksen sisällöstä ja osaamistavoitteista sekä hän pystyy vertaamaan osaamisensa tasoa arviointikriteereihin. Kun opiskelijat tekevät itsearviointia, se avaa samalla arvioijalle mahdollisuuden saada tärkeää tietoa opiskelijan osaamisen tasosta ja kyvystä säädellä oppimistaan.

Vertaisarvioinnissa opiskelijat pääsevät osalliseksi arviointiprosessista. Opiskelijat arvioivat vertaistensa tuotoksia, osaamisen tasoa tai pohtivat asian merkitystä omalta kannaltaan. Vertaisarvioinnin avulla opiskelijat saavat monipuolista palautetta osaamisestaan ja samalla jokaisella on mahdollisuus pohtia kriittisesti omia tietojaan ja taitojaan. Opiskelijoiden aktiivisuuden myötä oppimisen laatu voi myös parantua. Vertaisarvioinnin aikana opiskelijat arvioivat toistensa tai vähintään yhden kanssaopiskelijan suorituksia ja samalla perehtyvät koulutuksen osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin. Arvioijan näkökulmasta vertaisarviointi voi tehostaa erityisesti monipuolisen palautteen antamisen yksittäiselle opiskelijalle isossa ryhmässä.

Arviointimenetelmän valinnassa voi pohtia esimerkiksi, mikä on arvioinnin tarkoitus ja päämäärä: osaamisen arviointi, oppimisen edistäminen vai elinikäisen oppimisen tukeminen. Toisaalta valintaan vaikuttavat osaamistavoitteet ja arviointikriteerit: minkälaisesta osaamisesta on kyse. Opiskelijan edun mukaista on, kun hän voi osoittaa osaamista voi osoittaa monipuolisin tavoin ja hänelle soveltuvin menetelmin. Se voi olla esimerkiksi essee, e-portfolio, tutkielma, monivalinta- tai avoimiin kysymyksiin perustuva kirjallinen kysely, esitys tai tuotoksen esittely.

Miten osaamistavoitteet ja arviointikriteerit ohjaavat soveltuvan arviointimenetelmän valintaa? Seuraavissa esimerkeissä kuvataan sellaista osaamista, joka perustuu tietämiseen, ymmärtämiseen ja tekemiseen sekä joita ilmaistaan usein tietoina, taitoina ja asenteina.

Tietäminen; muistamiseen perustuva, kyky pitää mielessä:

- Kirjoitelma
- Kirjallinen tai suullinen kysely/koe

Ymmärtäminen; kyky tulkita ja soveltaa opittua:

- Tutkielma
- Esitys

- Kirjareferaatti
- Osaamisportfolio
- Osaamispäiväkirja
- Reflektiivinen kirjoitelma omasta osaamisesta
- Vertaisarviointi
- Itsearviointi
- Arviointikeskustelu
- Ryhmäkeskustelu

Tekeminen; kyky käyttää opittuja taitoja, materiaaleja, menetelmiä:

- Autenttinen arviointi
- Jatkuva arviointi
- Näyttö
- Projektityöt
- Toiminta tapahtumissa
- Vertaisarviointi
- Lopputuloksen tai tuotteen arviointi
- Arviointikeskustelu
- Itsearviointi
- Osaamisportfolio

Arviointimenetelmän valinnassa voidaan huomioida opiskelijoiden mahdolliset oppimisvaikeudet tai muut yksilölliset tekijät, joilla voi olla vaikutusta heidän suoriutuksiinsa. Yksilöllisen arviointimenetelmän käyttöä puoltaa se, jos sen avulla voidaan vähentää oppijan stressiä tai koepainetta.

Arvioinnissa voi hyödyntää laajasti digitaalisia sovelluksia ja ohjelmia. Vuorovaikutteisia, keskusteluun perustuvia arviointitilaisuuksia voi toteuttaa verkkokokousalustoilla. Sähköisillä arviointityökaluilla voi laatia kokeita ja testejä. Videoyhteyksiä voi hyödyntää, kun haluaa seurata ja arvioida opiskelijan toimintaa etänä.

Arviointimenetelmät arvioijan näkökulmasta kiteytettynä

Mieti, millä tasolla oma osaamisesi on. Arvioi, miten hyvin hallitset seuraavat asiat:

- Tiedän, miten oppimisen ja osaamisen arviointi eroavat toisistaan.
- Tiedän, mitkä eri arviointimenetelmät soveltuvat osaamisen arviointiin.
- Tiedostan, miten koulutuksen osaamistavoitteet ja arviointikriteerit ohjaavat soveltuvan arviointimenetelmän valintaa?
- Olen tunnistanut arviointimenetelmiä, jotka soveltuvat parhaiten osaamisen arviointiin omassa koulutuksissani.
- Käyttämäni arviointimenetelmät tukevat opiskelijoita tunnistamaan vahvuuksiaan ja lisäävät arvioinnin läpinäkyvyyttä.
- Tarvittaessa voin tehdä yksilöllisiä ratkaisuja arviointimenetelmien suhteen, kun arvioin yksittäisen opiskelijan osaamista.

Arviointimenetelmät kiteytettynä

Lähteet

Atjonen, P. (2015). Kehittävä arviointi kasvatusalalla. Joensuu: Kirjokansi.

Karjalainen, A. (2001) Vain itse voi näyttää — [Johdatus autenttiseen arviointiin](#).

Virtanen, V., Postareff, L. & Hailikari, T. (2015) [Millainen arviointi tukee elinikäistä oppimista?](#) Yliopistopedagogiikka 22 (1).

3.3.5. Palaute arvioinnista opiskelijalle

Opiskelijalla on oikeus saada tieto ja perustelut saamastaan arvosanasta. Palaute voidaan antaa kirjallisesti tai henkilökohtaisessa keskustelussa. Antamassaan palautteessa arvioija perustelee antamansa arvosanan. Opiskelijalle tulisi syntyä ymmärrys tehdyn arvioinnin oikeellisuudesta eli siitä, että se on tehty arviointikriteerien mukaisesti.

Hyvin muotoiltu ja annettu palaute huomioi opiskelijan vahvuudet ja auttaa häntä kehittymään ja kehittämään osaamistaan. Palautteessa käsitellään opiskelijan osaamisen tasoa, ei hänen persoonaansa. Opiskelijan kuulluksi tulemista voi tukea, kun hän voi kertoa, millainen käsitys hänellä itsellään on oppimisesta ja osaamistavoitteiden saavuttamisesta. Palautteen avulla opiskelijaa myös ohjataan kehittämään osaamistaan ja tuetaan urasuunnittelua.

Palautekäytännöstä on hyvä rakentaa vuorovaikutteinen siten, että opiskelijalla on siinä aktiivinen rooli. Opiskelijan osallisuutta ja arvioinnin avoimuutta voi lisätä seuraavien vinkkien avulla:

- Avaamalla arviointikriteereitä arvioija voi auttaa opiskelijaa vielä tiedostamaan, mitä ja millä perusteilla arviointi on tehty.
- Osaamisen osoittamisesta ja arvioinnista voi keskustella esimerkiksi seuraavien ohjaavien kysymysten avulla: *Mitä opiskelija teki? Missä hän onnistui hyvin? Mitä hän kokee vahvuudekseen? Miten hän itse arvioi tuotostaan, tekemistään, kehittymistään jne.? Missä on vielä kehitettävää?*
- Arvioijan antama palaute perustuu hänen tekemiinsä havaintoihin, lukemaan tai kysymyksiin.
- Arviointi ja palaute annetaan mahdollisimman pian osaamisen osoittamisen jälkeen.

Henkilökohtaisessa keskustelussa voi käsitellä myös esiin nousevia tunteita. Lisäksi opiskelija voi vielä tuoda esiin omia ajatuksiaan osaamisen osoittamisesta ja arvioinnista, vaikka sillä ei ole vaikutusta lopulliseen arviointiin.

Palautteen antaminen arvioijan näkökulmasta kiteytettynä

Mieti, millä tasolla oma osaamisesi on. Arvioi, miten hyvin hallitset seuraavat asiat:

- Tiedostan, mikä merkitys osaamisen arvioinnista annetulla palautteella on opiskelijoille.
- Perustelen antamani arvosanan koulutuksen osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien mukaisesti.
- Annan opiskelijoille mahdollisuuden osaamisen itsearviointiin.
- Palautteen yhteydessä nostan esiin opiskelijoiden vahvuuksia.
- Varmistan, että opiskelijat ovat ymmärtäneet antamani palautteen.
- Pyydän myös opiskelijoilta palautetta siitä, minkälainen kokemus heille syntyi osaamisen osoittamisesta ja arvioinnista.

Palautteen antaminen kiteytettynä

Lähteet:

Ahonen, R. & Lohtaja-Ahonen, S. (2014). Palaute kuuluu kaikille. Human Interest.

Atjonen, P. (2015). Kehittävä arviointi kasvatusalalla

Opintokeskus Sivis [Palautekeskustelu](#)

3.3.6. Opiskelijoiden oikeudet

Toteuttaessa osaamisen arviointia hyvällä ja selkeällä arviointiprosessilla sekä toimijoiden ajantasaisella osaamisella myös opiskelijoiden oikeudet toteutuvat. Toimintatavat ja ohjeet opiskelijan oikeuksien varmistamiseksi on hyvä suunnitella etukäteen. Niistä on myös tiedotettava opiskelijoille.

Mikäli tehdystä osaamisen arvioinnista seuraa opiskelijalle epäselvyyttä tai tunnetta epätasa-arvoisesta kohtelusta, oppilaitoksen vastuullisten toimijoiden tulee olla valmiita tarkistamaan tehtyjä arviointeja. **Opiskelijalle tulee pystyä perustelemaan esimerkiksi hylätty arvosana.** Osaamiseen liittyvä vaje täytyy tulla selkeästi ymmärrettäväksi opiskelijalle. Opiskelijalla on oikeus pyytää selvitystä, jos näin ei tapahdu.

Opiskelija voi pyytää rehtorilta arvioinnin uusimista kahden kuukauden kuluessa tiedon saamisesta. Opiskelija saa vaatia oikaisua pyynnöstä tehtyyn uuteen arviointiin tai ratkaisuun, jolla pyyntö on hylätty, edelleen aluehallintovirastolta 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta säädetään **hallintolaissa.**

Opiskelijoiden oikeudet arvioijan näkökulmasta kiteytettynä

Mieti, millä tasolla oma osaamisesi on. Arvioi, miten hyvin hallitset seuraavat asiat:

- Tiedän, miten voin omalla toiminnallani edistää opiskelijoiden oikeuksien toteutumista.
- Varmistan, että toimin ajantasaisten ja yhteisesti sovittujen arvioinnin ohjeiden mukaisesti.
- Olen valmistautunut perustelemaan opiskelijalle hylätyn arvosanan.

Opiskelijoiden oikeudet kiteytettynä

3.3.7. Arvioinnin dokumentointi

Arviointitiedot tallennetaan Koski-tietovarantoon. Vapaatavoitteisten koulutusten osalta tietojen tallentamisen edellytyksenä on, että opiskelija suostuu tietojen tallentamiseen. Opiskelija antaa suostumuksensa tiedot tallentavalle oppilaitoksen ylläpitäjälle koulutuksen alkaessa. Suostumuksesta tulee käydä ilmi, että se on annettu **vapaaehtoisesti ja nimenomaisesti.**

Arvioinneista annetut arvosanat kirjataan ja tallennetaan seuraavin tiedoin: 1) koulutuksen nimi ja koulutuksen laajuus opintopisteinä, 2) koulutuksen päättymispäivä sekä osaamisen arviointi.

Osaamisen arvioinnista syntyvää aineistoa ovat esimerkiksi arvioinnin kirjaamiseen käytetyt asiakirjat sekä osaamisen osoittamisen kirjalliset tai digitaaliset tuotokset tai esitykset. Oppilaitos voi päättää näiden aineistojen mahdollisesta säilyttämisestä.

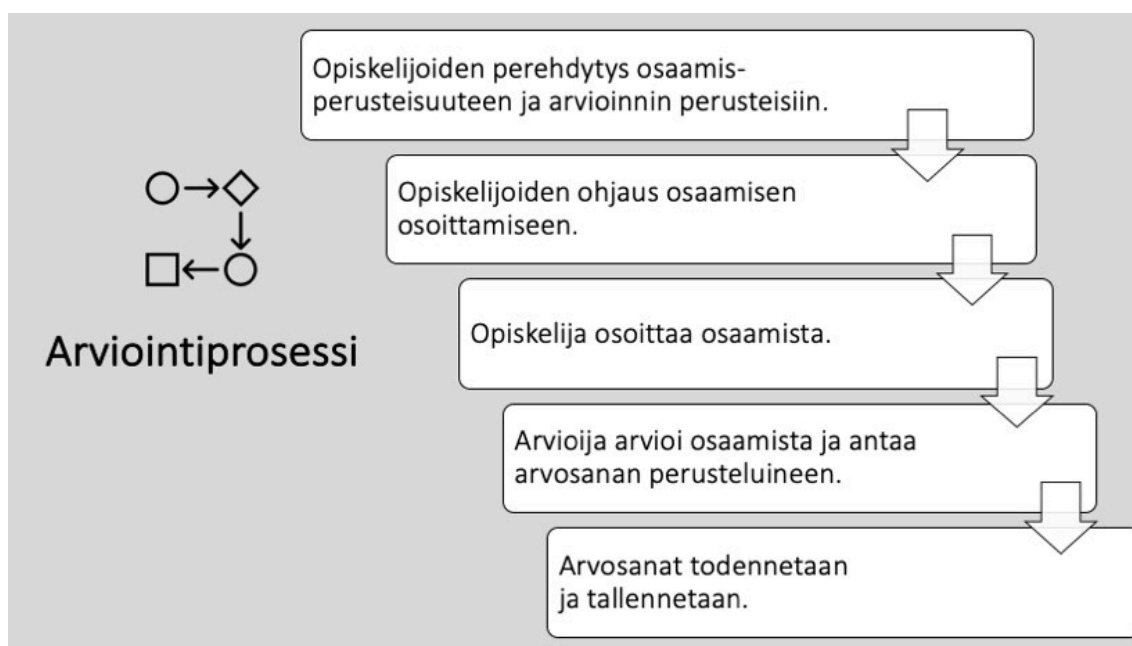
Opiskelija voi myös pyytää paperisen todistusasiakirjan opintosuorituksistaan, vaikka hän on antanut suostumuksen suoritustietojensa tallentamista tietovarantoon.

Todistusten laadinnassa voi hyödyntää: NVL (2016) antamaa suositusta todistusten laadinnasta.

NVL, Aikuisten oppimisen pohjoismainen verkosto. (2016). [Vapaan sivistystyön opintotodistus tunnustamisen välineeksi](#)

3.3.8. Muistitaulut: Onnistu osaamisen arvioijana!

Mistä tekijöistä onnistunut osaamisen arviointi rakentuu? Mitä arvioijan tulee tietää ja miten toimia osaamisen arvioijana?

Arvioijan pätevyys

Arvioija on varmistanut, että hänellä on riittävä arvioitavan aihealueen asiantuntemus sekä hän on perehtynyt koulutuksen osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Arvioija tietää opiskelijan oikeudet ja edistää niiden toteutumista omalla toiminnallaan.

Arvioija toimii siten, että hänen tekemä arviointitoiminta on reilua ja oikeudenmukaista, läpinäkyvää sekä arviointikriteerien mukaista.

Näistä viimeinen toteutuu, kun koulutuksen suorittamista ja hyväksytyt arvosanan saamista ei pidetä itsestään selvänä vaan osaamisen arviointi on vaativaa ja mahdollistaa myös erinomaisuuden osoittamisen.

Muistitaulu 2

Osaamistavoitteet ja arviointikriteerit

Arvioija (opettaja) tuntee toteuttamiensa koulutuksien tai kurssien osaamistavoitteet ja suunnittelee niiden ohjaamina osaamisen hankkimista edistäviä oppimisympäristöjä ja oppimisen tapoja.

Arvioija perehdyttää opiskelijat arvioinnin perusteisiin ja periaatteisiin.

Hyvänä käytäntönä voi pitää sitä, että arvioija avaa osaamistavoitteita yhdessä opiskelijoiden kanssa:

- mitä ne tarkoittavat opiskelijoiden toimintana
- mitä opiskelijoiden odotetaan tekevän
- minkälaisia vaihtoehtoja on osaamisen osoittamiseen.

Muistitaulu 3

Opiskelijoiden yksilölliset ohjauksen tarpeet

Osaamisen arvioinnissa huomioidaan opiskelijan omanlainen tapansa olla opiskelijana ja ohjattavana.

Taitava arvioija tiedostaa, että jokainen opiskelija rakentaa omat merkityksensä opinnoille ja arvioinnille.

Arvioija huomioi opiskelijoiden mahdolliset oppimis- tai kielelliset vaikeudet, joilla voi olla vaikutusta osaamisen hankkimiseen ja osoittamiseen.

Arvioija tukee opiskelijoiden oppimista ja osaamisen osoittamista myös henkilökohtaisen ohjauksen avulla.

Muistitaulu 4

Ohjaus osaamisen osoittamiseen

Osaamisen osoittaminen on opiskelijan toimintaa.

Monille opiskelijoille se voi näyttäytyä uutena ja epävarmuutta aiheuttavana asiana. Arvioijan on hyvä varata perehdyttämiseen aikaa.

Arvioija voi varautua vastaamaan esimerkiksi seuraaviin opiskelijoiden esittämiin kysymyksiin:

- *Mitä osaamisen osoittaminen tarkoittaa?*
- *Mihin arviointi perustuu?*
- *Minkälaisia tehtäviä pitää tehdä?*
- *Milloin voin osoittaa osaamista?*
- *Miten teen itsearviointin?*

Muistitaulu

Osaamisen osoittaminen koulutus-kuvauksissa

Arvioija ohjaa opiskelijoita osaamisen osoittamisessa sen mukaan, miten se on kuvattu koulutus- tai kurssikuvauksessa:

- Jos osaamisen osoittaminen on kuvattu valmiiksi, arvioija ohjaa opiskelijaa toimimaan sen mukaisesti.
- Jos osaamisen osoittamiseen on esitetty vaihtoehtoisia tapoja, arvioija ja opiskelija sopivat osaamisen osoittamisesta yhdessä.
- Jos osaamisen osoittaminen mahdollistaa yksilöllisen suunnitelman tekemisen, silloin opiskelijalla on ensisijainen vastuu esittää soveltuva osaamisen osoittamisen sisältö ja tapa. Arvioija ja opiskelija sopivat tästä yhdessä niin, että molemmilla on yhteinen ymmärrys sen sisällöstä.

Muistitaulu 6

Osaamisen osoittamisen ja arvioinnin ajankohta

Osaamisperusteisuuden ajatusten mukaisesti opiskelijan tulisi voida osoittaa osaaminen, kun hän on saavuttanut koulutuksen osaamistavoitteet.

Osaamisen osoittaminen ei siis ole aina riippuvainen koulutuksen kestosta eikä sitä voi pitää koulutuksen päättöarviointina.

Arvioija voi järjestää mahdollisuuden osaamisen osoittamiseen, opiskelijan näin toivoessa ja kun he sopivat siitä keskenään.

Muistitaulu 7

Onnistunut osaamisen arviointi

Osaamisen arvioinnille voidaan määrittää kaksi vaatimusta:

- 1) on arvioitava sitä, mitä todella halutaan arvioida (validius)
- 2) arviointi ei ole sattumanvaraista (reliaabelius).

Näistä ensimmäinen tarkoittaa arviointikriteerien noudattamista arvioinnissa. Jos niiden mukaan hyväksytyt arvioinnin raja on ”ohjattuna toimiminen”, silloin opiskelijoilta ei voi edellyttää kykyä itsenäiseen tekemiseen.

Toista kohtaa voidaan taas edistää sillä, että arviointia varten on yhteiset ohjeet. Tällöin osaamisen arvioinnin tulos ei ole riippuvainen välttämättä siitä, kun sen tekee.

Arvioijan on tärkeä pohtia, miten opiskelijoiden erilaisuus tai oma vireystila vaikuttavat hänen tekemäänsä arviointiin.

Muistitaulu 8

Arvioinnin kohdistaminen siihen, mitä on tarkoitus arvioida

Kun osaamisen arviointi kohdistuu tietämiseen ja muistamiseen liittyviin kriteereihin, arvioidaan:

- miten opiskelija on esimerkiksi kuvannut, toistanut tai esittänyt asioita.

Kun osaamisen arviointi kohdistuu ymmärtämiseen ja tiedon soveltamiseen, arvioidaan:

- miten opiskelija on esim. muokannut, kertonut esimerkkejä, tulkinnut, tehnyt johtopäätöksiä tai pohtinut asioita ja kokemuksiaan.

Kun osaamisen arviointi kohdistuu toimintaan, arvioidaan:

- miten opiskelija toimii esim. aidossa tilanteessa tai tapahtumassa
- miten hän toimii vuorovaikutuksessa/ryhmässä muiden kanssa
- miten hän johtaa prosessia
- miten hän valitsee ja käyttää työvälineitä tai ohjelmia.

Kun arviointi kohdistuu työskentelyn tai tekemisen lopputuotokseen tai valmiiseen tuotteeseen, arvioinnissa:

- tarkastellaan tätä tuotosta arviointikriteerien mukaisesti.

Muistitaulu 9

Menetelmiä osaamisen arviointiin

Kirjoitelmien ja kokeiden perusteella tehtävät arvioinnit soveltuvat hyvin:

- tietämiseen ja muistamiseen perustuvan osaamisen arviointiin.

Osaamisportfoliot, esitykset, reflektiiviset kirjoitelmat, vertaisarviointi tai arviointikeskustelut soveltuvat hyvin:

- ymmärtämiseen ja tiedon soveltamiseen perustuvan osaamisen arviointiin.

Arviointi autenttisisessa tilanteessa, näyttötyöt, osaamisportfoliot, projektityöt, arviointikeskustelu tai vertaisarviointi soveltuvat hyvin:

- tekemiseen ja toimintaan perustuvan osaamisen arviointiin.

Opiskelijan itsearviointia voi hyödyntää kaikissa osaamisen arvioinnin tilanteissa.

Muistitaulu 10

Osaamisen arviointi käytännössä

Arvioinnissa opiskelijan osaamista verrataan suhteessa osaamistavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Arvioija varmistaa arvioinnissa, että opiskelijan osaamisen osoittamisen tapa ja tuotos kattavat vaaditut osaamistavoitteet. Jos näin ei ole, hän voi tarvittaessa pyytää opiskelijaa täydentämään osaamisen osoittamista.

Arvioija voi myös haastatella opiskelijaa ja saada siten tarkentavia ja täydentäviä tietoja arvioinnin tueksi. Tämä toteutuu luontevasti arviointikeskustelun yhteydessä.

Ennen arvosanan antamista arvioija varmistaa, että opiskelijan osaaminen on osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien mukaista ja riittävää.

Arvioija voi myös tarvittaessa tarkistaa, että osaamisen osoittamisen dokumentit ovat aitoja tai opiskelijan itsensä tekemiä ja tuottamia.

Muistitaulu 11

Arvosanan antaminen

Ennen arvosanan antamista arvioija varmistaa, että hän on huomionnut arvioinnissa kaikki osaamistavoitteet.

Hyväksytty arviointi on mahdollista tehdä, kun opiskelijan osaaminen vastaa arviointikriteereissä määriteltyä tasoa.

Numeroarvioinnissa osaamisen on vastattava vähintään ko. numeerisen tason arviointikriteereitä.

Arvioija vastaa tekemästään arvosanasta siten, että hän myös pystyy perustelemaan opiskelijalle hylätyn arvosanan.

Arvosanan antamisen yhteydessä arvioija antaa palautetta opiskelijan osaamisen tasosta, onnistumisesta ja vahvuuksista.

Hylätty arvosana tarkoittaa, että opiskelijan osaaminen ei vastaa koulutuksen tai kurssin arviointikriteereitä.

Tämän lisäksi opiskelijan kanssa voidaan keskustella mahdollisuudesta uusien osaamisen osoittaminen ja miten voisi hankkia puuttuvaa osaamista.

Muistitaulu 12

3.4. Käytännön esimerkkejä osaamisperusteisuudesta

Tähän osioon on koottu erilaisia tapauksia osaamisperusteisuuden soveltamisesta vapaan sivistystyön kurssikuvauksissa, arvioinnissa ja kehittyvissä käytänteissä, kuten osaamismerkit.

3.4.1. Osaamisperusteisuus yhteisenä kehittämisperiaatteena

Seuraavassa esitellään Joutsenon opiston toimintamalli, jossa osaamisperusteisuus nähdään opiston yhteisenä kehittämisperiaatteena. Opistolla osaamisperusteisuus on strateginen valinta, osa laatutyötä ja se konkretisoituu opetussuunnitelman yleiseen osaan heijastuen myös linjakohtaisiin opetussuunnitelmiin. Näihin kaikkiin voit tutustua vapaasti [Joutsenon opiston kotisivuilla](#).

Opetussuunnitelmaprosessi

Keskeiset dokumentit:

[Joutsenon opiston strategia](#)

[Opetussuunnitelman yleinen osa](#)

[Linjakohtainen opetussuunnitelma 2020-2021](#)

[Linjakohtainen opetussuunnitelma 2021-2022](#)

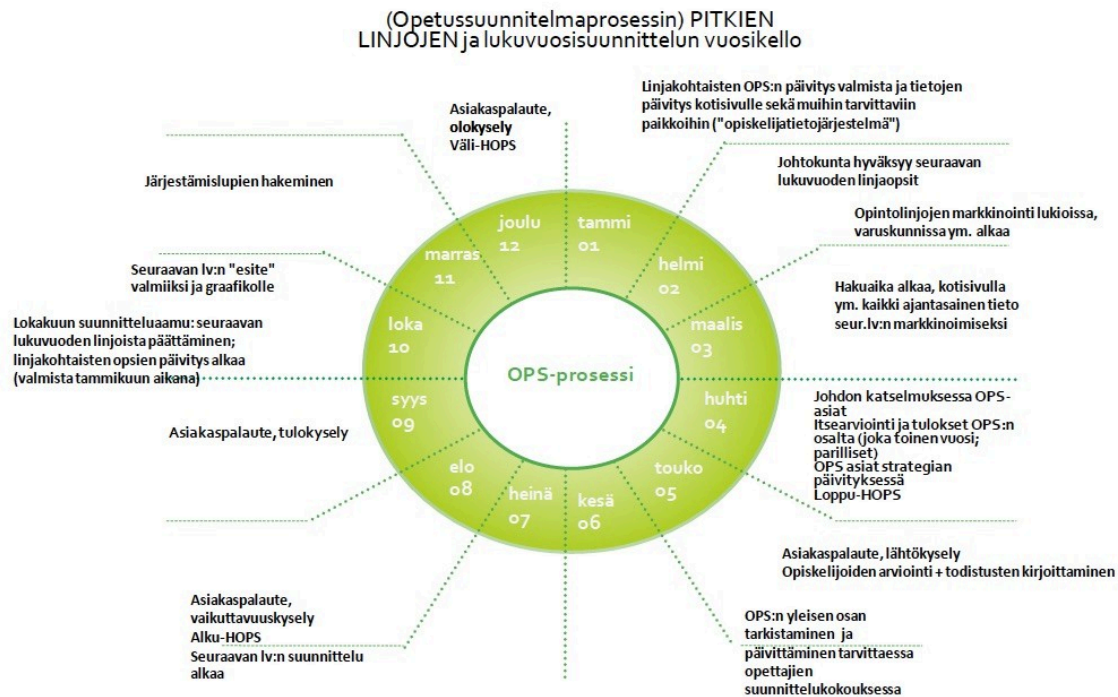
Opiston opetussuunnitelman yleiseen osaan on kuvattu kattavasti opetussuunnitelmaprosessin periaatteita ja toimintatapoja. Opetussuunnitelman yleinen osa koskettaa kaikkia pitkiä vapaan sivistystyön linjoja sekä opiston tarjoamia lyhyt kursseja. Lisäksi opistolla on laadittu erillinen – vuosittain päivitettävä – pitkien linjojen opetussuunnitelma, joka sisältää pitkien linjojen opetussuunnitelmat sekä linjakohtaisten kurssien kuvaukset.

Opetussuunnitelmaprosessilla tarkoitetaan kummankin opetussuunnitelman jatkuvaa arviointia sekä sitä käytännön toteutusta, jonka avulla niin opiskelijat kuin henkilökuntakin osallistetaan arjessa opetussuunnitelmassa kuvattuun toimintaan ja toisaalta tämän prosessin kriittiseen

tarkasteluun ja päivittämiseen. Joutsenon opistolla opetussuunnitelman kehittämiseen osallistuvat opettajien lisäksi opiskelijat, henkilökunta ja keskeiset yhteistyökumppanit, sillä opetussuunnitelman nähdään koskevan kaikkia, jotka osallistuvat opiston toimintaan. Käytännössä tämä näkyy erilaisina koulutuksina ja jatkuvana palautteen keräämisinä. Opiston opettajille järjestetään joka syksy sivistyspedagogiikkapäivä, jossa perehdytään opiston sivistyspedagogiikkaan ja oppimiskäsitykseen. Varsinkin uusille työyhteisön jäsenille kyseinen koulutuspäivä on erityisen tärkeä. Koulutuspäivän aikana pohditaan, kuinka tehdä ekososiaalinen sivistys ja sen kompetenssit entistä näkyvämmäksi osaksi opiston toimintaa. Lisäksi opiston strategiaa käsitellään vuosittain koko henkilökunnalle suunnatussa koulutuspäivässä. Esimerkiksi syksyn 2020 koulutuspäivässä ideoitiin, miten ekososiaalinen sivistys ja kestävä kehityksen arvot voidaan kytkeä näkyväksi osaksi opistoarkea, aina kierrätyksestä kurssisisältöihin.

Myös opiskelijat osallistuvat näkyvästi opiston OPS-työhön. Opiston toiminta nojaa jatkuvan kehittämisen periaatteeseen, jossa säännöllinen palautteen kerääminen on keskiössä. Opiskelijoilta kerätään palautetta opetussuunnitelmasta tulo- ja olokyselyn sekä lähtökyselyn avulla. Suullista palautetta kootaan opiskelijoilta HOPS-ohjauksien yhteydessä, joita pidetään lukuvuoden aikana vähintään kolme/opiskelija.

Kaikki nämä toimet on kuvattu Joutsenon opiston OPS-työn vuosikelloon, josta ilmenee keskeiset prosessit, joiden kautta OPS-työ opistossa etenee.

OPS-suunnittelun vuosikello Joutsenon opistolla

3.4.2. Osaamisperusteisen kurssikuvauksen laadinta

Seuraava esimerkki on Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito Ry:n luvalla opasta varten muokattu kurssikuvaus.

Alkuperäisen kurssikuvauksen pohjalta on laadittu osaamistavoitteet ja arviointikriteerit sekä kuvattu, miten opiskelija voi osoittaa osaamisensa.

Alkuperäinen kurssikuvaus

<https://osaaminenopinnoiksi.vxt-research.com/>

Sivis, Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry
Matto ja minä

Sivis | Metropolia | ePerusteet

Tarkasteltava Sivis-kurssi   Järjestö
Matto ja minä   **Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry**

 Kurssikuvaus

Kurssilla käydään läpi maton kudonnan työvaiheita, tutustutaan erilaisiin sidoksiin ja opitaan leikkaamaan sekä käsittelemään matonkuteita. Lisäksi kurssin osallistuja valmistaa maton kangaspuissa oman suunnitelmansa pohjalta.

 Tavoitteet

- Osaa työskennellä kutomossa ja osaa ottaa huomioon kudontatyöskentelyn työturvallisuuden ja ergonomian
- Osaa ottaa huomioon maton suunnittelussa erilaiset materiaalit ja perussidokset
- Osaa leikata ja käsitellä matonkuteita
- Osaa valmistaa maton kangaspuilla ja viimeistellä maton
- Osaa arvioida tekemänsä tuotteen

Matto ja minä -kurssikuvaus

Matto ja minä-kurssin osaamistavoitteet, arviointikriteerit ja osaamisen osoittaminen

Kurssin nimi ja laajuus opintopisteinä: Matto ja minä, 1 op

Kurssikuvaus

Kurssilla käydään läpi matonkudonnan työvaiheita, tutustutaan erilaisiin sidoksiin ja opitaan leikkaamaan sekä käsittelemään matonkuteita. Lisäksi kurssin osallistuja valmistaa maton kangaspuissa oman suunnitelmansa pohjalta.

Osaamistavoitteet

Opiskelija kutoo maton kangaspuissa oman suunnitelmansa mukaisesti.

Arviointikriteerit

Opiskelija osaa

- suunnitella ohjattuna maton huomioiden erilaiset materiaalit ja perussidokset
- leikata ja käsitellä matonkuteita siististi
- valmistaa ohjattuna maton kangaspuilla
- viimeistellä valmiin maton
- arvioida työskentelynsä onnistumista
- arvioida tekemänsä tuotteen
- työskennellä turvallisesti ja ergonomisesti

Osaamisen osoittaminen

Opiskelija suunnittelee maton, valitsee mattoon sopivan materiaalin ja perussidoksen. Opiskelija leikkaa matonkuteita. Opiskelija kutoo maton suunnitelmansa mukaisesti. Opiskelija irrottaa maton kangaspuista ja viimeistelee maton päät. Opiskelija arvioi suullisesti maton onnistumista suhteessa suunnitelmaan ja tekniseen toteutukseen.

Avainasiat osaamisperusteisen kurssikuvauksen laatimiselle:

- 1) kirjataan näkyviin kurssin laajuus opintopisteinä tai muulla laajuutta kuvaavalla käsitteellä
- 2) kurssikuvaus kiteyttää opetuksen sisällön
- 3) osaamistavoitteet kuvaavat mitä opiskelijan tulee osata

4) arviointikriteeri kuvaa osaamisen laatua - miten pitää osata?

5) osaamisen osoittaminen on tapa, jolla opiskelija osoittaa osaamistavoitteissa määritellyn osaamisen

3.4.3. Numeeriset arvosanat

Liikunnanohjauksen peruskurssi

Liikunnanohjauksen peruskurssi (LOK) on vähintään peruskoulun suorittaneille nuorille aikuisille ja aikuisille suunnattu 30 osaamispisteen laajuinen yhden lukukauden mittainen opintokokonaisuus (4kk/30 osp). Kurssin tarkoituksena on vahvistaa osallistujan liikunta- ja ohjaustaitoja, innostaa liikunnalliseen elämäntapaan ja valmistaa osallistujia liikunta-alan opiskeluun. Liikunnanohjauksen peruskurssin sisältö koostuu liikunta-alaan liittyvistä teoriaopinnoista sekä eri liikuntalajeista. Kurssi soveltuu valmistautumiseen liikunta-, sosiaali-, terveys-, nuoriso-, pelastus- sekä turvallisuusalan pääsykokeisiin. Lisäksi liikunnanohjauksen peruskurssi soveltuu esiintymis- ja ohjaustaidon kehittämiseen, alanvaihdon ensiaskeleeksi, oman tietotaidon lisäämiseen ja liikunnalliseen elämäntapaan totuttautumiseen.

Urheiluopistojen vapaan sivistystyön opetussuunnitelma

Vuodelta 2016 olevassa valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa arviointi on ohjeistettu toteutettavaksi asteikolla 1-3 ja arvioinnista ohjeistetaan seuraavasti:

Yleiset tavoitteet

Liikunnanohjauksen peruskurssin yleisenä tavoitteena on

- antaa opiskelijalle yleissivistävä liikunta-alan koulutusta
- tarjota monipuolinen katsaus liikuntataitoihin
- tarjota valmiudet jatkaa liikunta-alan ammatillisiin opintoihin
- rakentaa jäsentynyt kuva suomalaisesta liikuntajärjestelmästä
- korostaa liikuntakasvatuksen mahdollisuuksia persoonallisuuden kehittämisessä
- herättää vastuu jatkuvasta itsensä kehittämisestä
- opettaa keskeiset liikuntalajien perustiedot ja opetusmenetelmät
- opettaa liikuntakasvatuksen ja liikunnanohjaamisen perustiedot
- edistää liikunnallista ajattelua ja päättelyä
- antaa valmiuksia ratkaisujen löytämiseen myös valmennuksellisissa kysymyksissä.

Kognitiiviset tavoitteet

Liikunnanohjauksen peruskurssilla opiskelija ymmärtää liikuntaan liittyvät perustiedot sekä käsitteet. Opiskelija osaa tarvittaessa soveltaa oppimiaan perustietoja ja käsitteitä käytännössä.

Arvosana 1: Opiskelija osaa nimetä liikuntaan liittyviä perustietoja ja käsitteitä.

Arvosana 2: Edellisen lisäksi opiskelija ymmärtää liikuntaan liittyvien perustietojen sekä käsitteiden kokonaisuuksia.

Arvosana 3: Edellisten lisäksi opiskelija osaa toimia käytännössä perustietoja, taitoja sekä käsitteitä soveltaen eri tilanteissa.

Psykomotoriset tavoitteet

Liikunnanohjauksen peruskurssilla opiskelija pääsee kokeilemaan ja kehittämään omia motorisia taitoja (perus- ja lajitaidot), omaan fyysiseen toimintakykyyn liittyviä tekijöitä (kestävyys, nopeus, voima) sekä mentaalisia taitoja (esim. rentoutuminen).

Arvosana 1: Opiskelija hallitsee motoriset perustaidot hyvin.

Arvosana 2: Edellisen lisäksi opiskelija hallitsee lajitaidot ja omaa hyvän fyysisen toimintakyvyn.

Arvosana 3: Edellisen lisäksi opiskelijan toiminta on sujuvaa erilaisissa oppimisympäristöissä.

Sosiaalis-affektiiviset tavoitteet

Liikunnanohjauksen peruskurssilla opiskelija vahvistaa omaa käsitystä itsestään sekä oppii ilmaisemaan ja säätelemään omia tunteitaan. Opiskelija ymmärtää motivaation sekä terveellisen elämäntavan merkityksen ja oppii hyväksymään erilaisuuden sekä toimimaan yhteistyössä opiston henkilökunnan, muiden opiskelijoiden ja opistoissa vierailevien asiakkaiden kanssa. Opiskelija oppii ottamaan ja kantamaan vastuuta omasta ja muiden toiminnasta, yhteisesti sovittujen pelisääntöjen mukaisesti.

Arvosana 1: Opiskelija osaa pääsääntöisesti ottaa vastuuta omasta toiminnastaan ja pystyy hallitsemaan tunteitaan. Opiskelija ymmärtää terveellisen elämäntavan merkityksen.

Arvosana 2: Edellisen lisäksi opiskelija osaa toimia terveellisten elämäntapojen mukaisesti ja pitää kiinni yhteisistä pelisäännöistä.

Arvosana 3: Edellisen lisäksi opiskelija osaa motivoida ja ottaa vastuuta muiden toiminnasta ja hyväksyy erilaisuuden.

Keskeiset sisällöt ja toimintatavat

Liikunnanohjauksen peruskurssin sisältö muodostuu käytännönläheisestä teoriaopetuksesta sekä usean eri liikuntalajin käytännön opetuksesta. Lisäksi oppilaat ohjaavat kurssin aikana eri tilanteissa ja eri lajeissa. Urheiluopistokohtaisesti opiskelijoilla on mahdollisuus valita valinnaisia opintoja, joista he voivat saada erillisen todistuksen.

Case Varalan Urheiluopisto

LOK omaa pitkät perinteet, sillä alkuvuodesta 2021 Varalan urheiluopistolla on menossa jo 112. toteutus kurssista. LOK pohjana on ollut voimisteluohtajakoulutus, joka tähtää liikunnanohjauksen valmiuksiin. Varalassa koulutusta on järjestetty pidempään kuin ammatillista koulutusta ja numeroarviointi on ollut käytössä alussa asti. Kun ammatillinen koulutus on tullut vapaan sivistystyön rinnalle, on numeerinen arviointi vakiintunut käytännöksi kaikissa koulutusta toteuttavissa urheiluopistoissa. Tällä hetkellä numeerisen arvioinnin keskeinen arvo on osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa osana perustutkintoja. Liikunnanohjauksen peruskurssi arvioidaan Varalassa asteikolla 1-5.

Liikunnanohjauksen peruskurssi (LOK) arviointiprosessi lyhyesti:

1. Opettaja laatii kurssikohtaisen opetussuunnitelman, johon kirjataan kurssin tavoitteet, kurssin sisältö tuntikohtaisesti sekä tilatoive opetuksen järjestämiseen.
2. Suunnittelua ohjaa Varalan LOK kokonaissuunnitelma. Arvioinnin pohjalla on valtakunnallinen VST opetussuunnitelma sekä sen suunnassa Varalassa yhteisesti sovitut arvioinnin kriteerit.
3. Kurssin alkaessa opiskelijalle kerrotaan tavoitteet ja arvioinnin kriteerit asteikolla 1-5. Kurssin aikana opettaja arvioi opiskelijan osaamista kriteerien suunnassa. Opettaja kirjaa arvosanan opiskelijahallintojärjestelmään kurssin päätyttyä. Opiskelija saa todistuksen LOK kurssin suorittamisesta.

LOK Pesäpallon tavoitteet ja arviointikriteerit

Tavoitteet:

- Opiskelija kehittää harjoittelun avulla pesäpallon perustaitojaan: heittäminen, kiinniottaminen, syöttäminen ja lyöminen.
- Opiskelija hallitsee pesäpallon keskeiset pelisäännöt ja pelin kulun.
- Opiskelija saa käsityksen pesäpallon peli-ideasta sekä taktiikasta.
- Opiskelija yrittää parhaansa ja työskentelee aktiivisesti.
- Opiskelija ottaa muut huomioon ja tukee toiminnallaan yhteisöllisyyttä.
- Opiskelija saa myönteisiä kokemuksia omasta pätevyydestä (ei arvioida).
- Opiskelija saa työkaluja pesäpallon ohjaamiseen (ei arvioida).

Arviointikriteerit:

Arvosana 5

- Osaa pesäpallon perustaitojen oikeat suoritustavat: heittäminen, kiinniottaminen, syöttäminen ja lyöminen.
- Hallitsee pesäpallon pelisäännöt, pelin kulun ja ymmärtää taktiikat.
- On innokas ja oma-aloitteinen.
- Osoittaa kiinnostusta omassa kehityskulussaan ja haluaa palautetta.
- Vaikuttaa myönteisellä asenteellaan muun ryhmän toimintaan.
- Edistää ryhmän toimintaa ja oppimista, ohjaa ja neuvoo muita ryhmäläisiä tarvittaessa.

Arvosana 3

- Osaa melko hyvin pesäpallon perustaitojen oikeat suoritustavat. Perustaidoissa pieniä vaikeuksia.
- Hallitsee pesäpallon säännöt ja pelin kulun melko hyvin ja on pieniä vaikeuksia ymmärtää taktiikat.
- On innokas ja aktiivinen.
- Haluaa oppia uutta.
- On myönteisellä asenteella.
- Huomioi muut ryhmäläiset.

Arvosana 1

- Vaikeuksia perustaitojen oikeissa suoritustavoissa.
- Haasteita pesäpallon sääntöjen osaamisessa ja pelin kulun sekä taktiikan ymmärtämisessä.
- Aktiivisuus on vaihtelevaa.
- Yrittää oppia.
- Asenne on ajoittain kielteinen tai osallistuu harvoin tunneille.
- Työskentelee valikoimiensa ihmisten kanssa.

3.4.4. Koulutuskuvaus opintopisteytetystä ammatillisesta täydennyskoulutuksesta

Seuraava osaamisperusteinen koulutuskuvaus on esimerkki kesäyliopiston järjestämästä *ajalliselta kestoaltaan pitkstä opintopisteytetystä ammatillisesta täydennyskoulutuksesta*. Koulutuskuvausten ovat laatineet yhteistyössä Mikkelin kesäyliopisto ja Tunne ja Taida Oy:n kouluttajat Anne-Mari Jääskinen ja Inkeri Meriluoto.

Kesäyliopistoissa osaamisperusteisten koulutuskuvausten laadinnassa yhteistyö kouluttajan kanssa on ensiarvoisen tärkeää, sillä kesäyliopistoilla ei ole juurikaan omia opettajia. Täydennyskoulutuksia suunnittelevat useille eri aloille kesäyliopistojen koulutussuunnittelijat. Eri alojen koulutuksissa opettavat lähes aina työelämästä tulevat oman alansa asiantuntijat, joten osaamistavoitteiden, arviointitapojen ja -kriteerien laadinta edellyttää hyvää ja toimivaa yhteistyötä kouluttajien kanssa.

Koulutuskuvaus

[Lasten ja nuorten tunnetaito-ohjaajakoulutus \(LTTO, 40 op\)](#) on vuoden pituinen ammatillinen täydennyskoulutus tunnetaitojen ohjaamisesta lapsille ja nuorille. Koulutuksessa on kaksi rinnakkain etenevää oppimispolkua: ammatillinen polku lapsen ja nuoren tunne-elämän kehittämisen tukemiseen ja ohjaamisen taitojen kehittämiseen sekä henkilökohtainen matka omien tunteiden äärelle ja omien tunnetaitojen kehittämiseen.

Prosessiluonteisessa opiskelussa yhdistyvät 16 reaalikaikasta opetuspäivää joko verkossa tai lähiopetuksena toteutettuna sekä itsenäinen työskentely. Koulutuksen voi suorittaa työn ohessa. Koulutuksen suorittaminen edellyttää läsnäoloa koulutusjaksoilla ja sitoutumista koulutukseen. Koulutuksen hyväksytysti suoritettuaan opiskelija saa oikeuden käyttää rekisteröityä Lasten ja nuorten tunnetaito-ohjaaja MM® -nimikettä ja graafista tunnusta.

Kohderyhmä

Koulutus on tarkoitettu lasten ja nuorten kanssa työskenteleville. Koulutus soveltuu mm. varhaiskasvatuksen opettajille, luokanopettajille, erityisopettajille, koulunkäynnin ohjaajille, sairaalakoulujen opettajille ja ohjaajille, toiminta-, puhe- ja fysioterapeuteille, lasten ja nuorten psykiatrisille hoitajille ja lastensuojelun ohjaajille ja ohjaustyön yrittäjille.

Koulutuksen ydinsisältö

Koulutuksen teoreettinen tausta rakentuu oppimisen kolmen tason kautta: sensorisesta, emotionaalisesta ja kognitiivisesta oppimisen tasosta, jonka taustalla toimii teoria ilmaisullisten terapioiden psykofyysisestä jatkumosta (ETC).

Keskeinen sisältö:

- Tunteiden, itsesäätelyn ja tunnetaitojen tietoperusta
- Tunne-elämän kehittyminen ja siihen vaikuttaminen
- Tunnetaito-ohjaamisen monimenetelmällinen osaaminen
- Emotionaalinen turva ja kanssasäätely
- Myötätuntoinen kohtaaminen ja vuorovaikutus
- Perusteet seuraaviin menetelmiin: satuhieronta, draaman menetelmät, tunteiden vapautustekniikka EFT sekä tunne- ja tarvelähtöinen vuorovaikutus NVC-prosessiin pohjautuen.

Osaamistavoitteet

Koulutuksen jälkeen opiskelija osaa tukea lasten ja nuorten tunnetaitoja monimenetelmällisesti. Hän osaa ohjata tunnetaitoja kolmitasoisien oppimismallin (sensorinen, emotionaalinen ja kognitiivinen) mukaisesti ryhmässä tai yksilötyönä (edellyttää aiempaa osaamista yksilöohjauksista). Hän osaa perustella ohjaustyönsä lähtökohdat kolmitasoisien oppimismallin näkökulmasta. Hän osaa yhdistää lasten ja nuorten tunnetaitojen ohjaamisen omaan ammattitaitoonsa ja työkenttäänsä sekä perustella käyttämiään menetelmiä ja niiden vaikuttavuutta. Opiskelija osaa toimia itsenäisesti tunnetaito-ohjaajana joko ryhmä- tai yksilötyössä lasten ja nuorten kanssa.

Koulutuksen käytyään opiskelija osaa:

- ohjata tunnetaitohetkiä työnkuvaansa soveltuen ja hyödyntää ohjaamisessa kolmitasoista oppimisen mallia
- käyttää erilaisia tavoitteellisia, toiminnallisia, luovia ja kehollisia tunnetaitojen tukemisen menetelmiä
- perustella käyttämiään menetelmiä
- auttaa lasta tai nuorta toimimaan tunteiden kanssa rakentavasti
- tunnistaa tunteita ja tarpeita käyttäytymisen takaa
- tunnistaa emotionaaliseen turvaan vaikuttavia tekijöitä ja käyttää joitain sitä lisääviä keinoja
- kertoa ja havainnollistaa tunnetaitojen eri vaiheita, tunteiden dynamiikkaa ja tunteiden kehollisuutta
- arvioida ja hyödyntää saatavilla olevia tunnetaitomateriaaleja ja harjoitteita
- muokata Tunnetaitomateriaaleja tukemaan kolmitasoista tunnetaitojen oppimista
- tunnistaa joitakin toimintatapojaan omien tunteiden kanssa ja tunnistaa niiden vaikutus omaan hyvinvointiin
- tunnistaa ja ilmaista käyttäytymisensä ja tunteidensa alta joitain tarpeita
- käyttää muutamia sisäistämiaän tunnesäätelyn keinoja

- ylläpitää ja kehittää omia tunnetaitoja

Suoritustapa

Prosessiluonteisessa opiskelussa yhdistyvät 16 reaalikaikasta opetuspäivää ja itsenäinen työskentely. Itsenäinen työskentely sisältää kirjallisuuteen perehtymistä, kirjallisia ja toiminnallisia etätehtäviä, käytännön taitojen harjoittelua, pienryhmätyöskentelyä ja lopputyön. Koulutuksen suorittaminen edellyttää läsnäoloa koulutusjaksoilla ja sitoutumista koulutukseen.

Koulutuksen laajuus 40 opintopistettä sisältää:

- Koulutusosiot, 7 kappaletta, yhteensä 16 päivää (5 op)
- Välitehtävät: kirjallisuuteen perehtyminen, työhön integrointi, toiminnalliset harjoitteet sekä kirjalliset tehtävät (20 op)
- Pienryhmätyöskentely (3 op)
- Lopputyö: Lasten tai nuorten tunnetaitoryhmän 8–10 ohjauksen suunnittelu, toteuttaminen ja raportointi (12 op)

Osaamisen arviointi ja arviointikriteerit

Osaaminen arvioidaan asteikolla hyväksytty / hylätty. Osaamisen arviointi perustuu kirjallisiin välitehtäviin, ohjausharjoitteluun ja lopputyöhön. Koulutuksen hyväksytty suorittaminen edellyttää kaikkien välitehtävien ja lopputyön hyväksyttyä arviointia.

Hyväksytty koulutuksen suorittaminen edellyttää läsnäoloa reaalikaikaisessa opiskelussa 14/16 koulutuspäivästä.

Hyväksytty osaamisen arviointi edellyttää, että opiskelija osaa:

- integroida tunnetaitojen monimenetelmällistä ohjausta omaan työnkuvaansa oppimisen kolmen tason mukaisesti
- esitellä ja perustella monimenetelmällisen tunnetaitoryhmän toimintatavat ja tavoitteet
- arvioida ja muokata saatavilla olevia tunnetaitoharjoitteita kolmitasoisien oppimismallin mukaiseksi
- havainnollistaa ja sanoittaa tunnetaitojen eri vaiheita, tunteiden dynamiikkaa ja tunteiden kehollisuutta lapsiryhmälle sopivaksi
- tukea lasta tunteiden tunnistamisessa ja säätelemisessä
- selittää tunteiden ja tunnetaitojen perusteet eri lähteaineistoihin pohjautuen
- arvioida omia tunnetaitojaan ja niiden kehittymistä
- tunnistaa ja nimetä oman sekä lapsen tai nuoren reagoimisen taustalta muutamia tarpeita
- kuvata emotionaalisen turvan sekä stressin- ja tunnesäätelyn perusteet ja testata niiden tukemisen keinoja niin itsensä kuin lapsen kohdalla
- soveltaa rakentavan ja myötäelävän vuorovaikutuksen perusteita työssään
- arvioida miten erilaiset vuorovaikutuksen tavat rakentavat yhteyttä lapseen / nuoreen
- nimetä muutamia keinoja, joilla ylläpitää ja kehittää omia tunnetaitojaan
- arvioida omakohtaisesti kokeilemiaan tunnetaitoharjoitteita

3.4.5. Osaamismerkit arvioinnin menetelmänä

Tässä luvussa kuvataan perustiedot digitaalisista osaamismerkeistä ja annetaan ideoita osaamismerkein ohjautuvan oppimisen soveltamiseen vapaan sivistystyön koulutuksissa. Alussa kuvataan mitä merkit ovat, mitä niiden suunnittelussa kannattaa huomioida ja miten ne edistävät oppimista.

Esimerkkeinä käytetään muun muassa [Osuvat taidot-hankkeessa](#) kehitettyjä osaamismerkkejä, joita käytetään ammatillisessa koulutuksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa ja vapaan sivistystyön opinnoissa digitaitojen tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Lisäksi loppuun on koottu paljon eri teemojen esimerkkejä, joissa osaamisperusteisuus on ollut kehitystyön keskiössä. Osaamismerkkien osalta on kuitenkin huomattava, että niitä ei voi tallentaa KOSKI-tietovarantoon, vaan arviointi on kirjattava muodossa hyväksytyt/hylätyt, jonka lisäksi vapaatavoitteisessa koulutuksessa voi käyttää numeerista asteikkoa.

Digitaaliset osaamismerkit

Osaamismerkin rakenne

Osaamismerkki koostuu tunnistekuvasta ja siihen liitetystä tietosisällöstä, josta selviää merkin nimi, myöntäjän tiedot, osaamistavoitteet, arviointikriteerit sekä osaamiskuvaukseen vaadittavat todisteet (esim. kuvakaappaus, verkkolinkki, verkkoasiakirja). Merkkien laajuutta voidaan kuvata puhumalla yksittäisiä osaamisia kuvaavista mikromerkeistä (microcredentials) sekä laajempien kokonaisuuksien, kuten kokonainen kurssi, makromerkeistä (macrocredentials). Metamerkit puolestaan ovat osaamismerkkijärjestelmän erilaisista saavutuksista (milestones) automaattisesti myöntämiä merkkejä, joita käytetään esimerkiksi oppimisen pelillistämisen tukena. Osaamismerkistöt ja niitä laajemmat osaamismerkkien kokonaiskonstellatit kuvaavat erilaisten osaamisten keskinäisiä suhteita ja osaamistavoitteiden vaativuutta suhteessa arviointikriteereihin.

Digitaalisen osaamismerkin avulla on tarkoitus tehdä oma osaaminen näkyväksi myös muille, joten on tärkeää, että merkki on visuaalisesti kiinnostava, informatiivinen ja sisältää yksityiskohtaisen tiedon merkin myöntäjästä. Merkin myöntäjä ja tätä kautta osaamisen tunnistaja ja tunnustaja voi olla esimerkiksi oppilaitos, yritys tai järjestö. Merkin saaja kerää osaamisellaan saavuttamansa osaamismerkit omaan digitaaliseen portfolioonsa, kuten [Open Badge Passport](#). Open Badge Passportin (OBP) käyttö on maksutonta. Merkkien käytöstä ja julkisesta jakamisesta vaikkapa Facebookiin tai LinkedIniin päättää merkin saaja itse.

Laitteiden valinta ja käyttö

TIEKE Tietoyhteiskunnan
kehittämiskeskus ry

Kuva Osvat taidot-hankkeessa kehitetystä "Laitteiden valinta ja käyttö" -osaamismerkistä

Muut merkityypit

Kaikki digitaaliset merkit eivät ole osaamismerkkejä. Merkeillä voidaan esimerkiksi dokumentoida osallistumista erilaisiin koulutustapahtumiin, jolloin kaikki paikalla olleet saavat osallistumismerkkin automaattisesti. Nämä merkit kertovat kuitenkin vain mihin tilaisuuteen saaja on osallistunut, mutta eivät vielä kuvaa, millaista osaamista merkin saajalla on. Digitaalinen merkki voi olla muodoltaan myös määräaikaiseen voimassaoloon perustuva serfikaatti tai diplomi, jonka tarkoitus on korvata todistukset sähköisellä tunnisteella. Nämä erilaiset merkit vaikuttavatkin oppimiseen eri tavoin.

Lähteet

Brauer, S. (2019). *Digital Open Badge-Driven Learning –Competence-based Professional Development for Vocational Teachers* (väitöskirja). Acta Universitatis Lapponiensis 380. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Open Badges Community. (2020). [What are Open Badges?](#)

Osaamismerkkien suunnittelu

Osaamismerkkien suunnittelu

Osaamismerkkien rakenteeseen kuuluvista *metatiedoista* keskeisimmät ovat osaamistavoitteet sekä osaamisen osoittamisen tapa. Arviointikriteerit voivat olla kuvattuna, joko jokaisessa merkissä erikseen tai osana osaamismerkistön kokonaisrakennetta. Osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien muotoileminen osaamismerkkeihin on kohtuullisen yksinkertaista, jos osaamistavoitteet on selkeästi kuvattu jo opetussuunnitelmassa.

Yhtenäinen ja systemaattinen tapa jäsentää osaamistavoitteet, arviointikriteerit ja osaamisen osoittamisen tapa, helpottaa paitsi osaamismerkkin hakijaa, myös opetus- ja ohjaushenkilöstöä rakentamaan yhteistä käsitystä osaamisesta, joka voi olla muuten vaikea sanoittaa (Brauer, Siklander ym. 2020). Merkin rakenteen kuvaava tekninen mallipohja on usein ensimmäinen askel, kun organisaatio ottaa merkit käyttöön. Suunnitteluvaiheessa mallipohja kokoaa yhteen merkin tiedot osaamisen arvioinnista graafiseen ilmeeseen, opettajille tarkoitettuja ohjeita unohtamatta.

Esimerkki mallipohjasta osaamismerkkien suunnitteluun (Osuvat Taidot-hanke, 2021)

Merkin nimi	Laitteiden käyttö ja hallinta
Merkin lyhyt kuvaus	Osoaa käyttää digitaalisia laitteita
Osaamistavoitteet	Merkin saaja osaa: -tunnistaa ja valita käyttötarkoituksen mukaisen laitteen (esim. tietokone, tabletti, puhelin) -käyttää yleisimpiä digitaalisia laitteita sekä niiden perustoimintoja ja -asetuksia -tarkistaa, onko liittynyt johonkin langattomaan tai langalliseen verkkoon
Osaamisen osoittaminen	Merkin saaja on suorittanut hyväksytysti Laitteiden valinta ja käyttö - osaamismerkkin näytön tai vaihtoehtoisesti osoittaa osaamisensa erillisellä hakemuksella.
Arvioijan ohjeet	Valitsee ja osaa käyttää tarkoituksenmukaisesti digitaalisia laitteita. Kaikki tehtävät on tehty oikein, läpäisyvaatimus on 100 % Esimerkkejä sisältävät ohjeet opettajalle merkkihakemukseen ja näyttötilanteeseen.
Opetusmateriaalit / muut huomiot	Näyttö/osaamisen osoittaminen voi sisällyttää sen, että opiskelija saa ohjausta kysyttäessä.

Esimerkin osaamismerkki on ensimmäinen aikuisten tieto- ja viestintätekniikkaa hyödyntävien ongelmaratkaisutaitojen Osuvat taidot-osaamismerkistössä. Seuraavassa kuvassa varsinainen merkkihakemus, joka vastaa mallipohjaan tehtyä suunnitelmaa.

LAITTEIDEN VALINTA JA KÄYTTÖ

TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry

digiosaaminen@tieke.fi

Avainsanat: hallinta, käyttö, laitteet, perusosaaja, puhelin, tabletti, tietokone

Osaamismerkkin saaja osaa käyttää digitaalisia laitteita

Merkin saaja osaa:

- tunnistaa ja valita käyttötarkoituksen mukaisen laitteen (esim. tietokone, tabletti, puhelin)
- käyttää yleisimpiä digitaalisia laitteita sekä niiden perustoimintoja ja -asetuksia
- tarkistaa, onko liittynyt johonkin langattomaan tai langalliseen verkkoon

Osaamisen osoittaminen

Merkin saaja on suorittanut hyväksytysti Laitteiden valinta ja käyttö -osaamismerkkin näytön tai vaihtoehtoisesti osoittanut osaamisensa erillisellä hakemuksella.

Valtakunnallinen osaamismerkistö

Valtakunnallinen osaamismerkistö on kehitetty ESR-rahoitteisessa Osvat Taidot-hankeessa (2019-2021).

Versio 0.3

Osvat taidot -merkkihakemus 2021

Osaamismerkkin ohjautuvassa oppimisessa osaamisen osoittaminen perustuu yleensä osaamisen näkyväksi tekemiseen eri tavoin dokumentoiden. Osaamismerkkit myönnetään hakemukseen perustuen ja hakijan tehtävänä on kuvata osaamisensa vaaditussa muodossa.

Täytä oheinen hakemuslomake ja vastaa lomakkeessa esitettyihin kysymyksiin.

Mikäli vastaat kysymyksiin oikein, sinulle myönnetään digitaalinen osaamismerkki (Open Badge) Laitteiden valinta ja käyttö -osaamisesta.

Nimi *

Sähköpostiosoite *

Mitkä seuraavista ovat oikein? Valitse kaksi (2) oikeaa vaihtoehtoa.

- 1. Langaton yhteys toimii vain puhelimesta ja tabletissa.
- 2. WLAN tai WiFi on sama asia kuin langaton yhteys.
- 3. Tarvitsen puhelimeeni usb-johdon, jotta voin käyttää sillä internetiä.
- 4. Tietokoneessa langattoman yhteyden voi laittaa päälle tai pois päältä.
- 5. En tiedä.

Mitkä seuraavista ovat oikein? Valitse kaksi (2) oikeaa vaihtoehtoa.

- 1. Tietokone tai mobiililaitte ei käynnisty. Siihen voi olla monta eri syytä.
- 2. Kaikki viat, virheet ja häiriöt laitteen toiminnassa ovat vaarallisia.
- 3. Mitään tietokoneen vikoja ei voi korjata itse.
- 4. Jos tietokone ei toimi, tarkistan, että laitteessa on virtaa.
- 5. En tiedä.

Ote Osvat taidot-merkkihakemuksesta 2021

Osaamisen osoittamisten on tarkoituksenmukaista olla käytännöllisiä, mutta osaaminen voidaan varmistaa liittämällä hakemukseen myös erilaisia tehtäviä kuten monivalinta ja suora tekstivastaus.

Mitkä seuraavista ovat oikein? Valitse kaksi (2) oikeaa vaihtoehtoa.

1. Laitteet toimivat hyvin, vaikka niitä ei päivitetä koskaan.

2. Päivitykset asennetaan automaattisesti, jos tämä asetus on käytössä laitteessa.

3. Laitteen yhteys WiFi-verkkoon pitää katkaista päivityksen ajaksi.

4. Laitteen tehdasasetusten palauttaminen poistaa kaikki itse tekemäsi asetukset laitteelta.

5. En tiedä.

Minkä nimiseen verkkoon laitteesi on liitetty?

Kirjoita kolme (3) asiaa, joita voit tehdä paremmin tietokoneella kuin mobiililaitteella (puhelin, tabletti).

Kirjoita kolme (3) asiaa, joita voit tehdä paremmin mobiililaitteella (puhelin, tabletti) kuin tietokoneella.

Palvelun ehdot

Olen lukenut ja hyväksyn palvelun ehdot

Lähetä hakemus - tai - **Tallenna ja jatka myöhemmin** ?

Merkkihakemuksen lähettäminen

Hakemukseen liitetään osaamisen osoittava dokumentti tiedostona tai linkkinä. Osaaminen voidaan dokumentoida esimerkiksi videolla tai valokuvin tekstin lisäksi. Edellä olevassa esimerkissä näyttö on kuitenkin vaihtoehtona siksi, että opiskelija saadaan opintojen alkuun vaikkapa kielellisistä haasteista riippumatta.

Lähteet

Brauer, S., Siklander, P., Impiö, N., & Vuopala, E. (2020). Osaamismerkki arvioinnin menetelmänä - uutta ajattelua opetussuunnitelmiin. Teoksessa A. Virtanen, J. Helin ja P. Tynjälä. Työelämäpedaagogiikka korkeakoulutuksessa -käsikirja. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylä.

Osaamismerkkein ohjautuva oppiminen

Digitaaliset osaamismerkki ovat yksi mahdollisuus fasilitoida ja kehittää oppimisprosessia, ohjausta ja arviointia. Osaamismerkkein ohjautuvan oppimisprosessin (Brauer 2019) perusta on tiettyyn osaamiseen liittyvä merkistö tai vielä laajempi osaamismerkkijärjestelmä. Osaamismerkkein ohjautuvan oppimisen kokonaisuus käsittää oppimateriaalit, osaamistavoitteet ja arviointikriteerit, oppimista ohjaavat osaamismerkki, ohjauksen ja vertaistuen. Osaamismerkki auttavat merkin hakijaa ymmärtämään millaista osaamista on tarkoitus kehittää, arvioimaan omaa suoritustaan ja hahmottamaan omaa osaamistaan kokonaisuutena. Osaamismerkkein ohjautuvassa oppimisessä osaamistavoitteilla ja arviointikriteereillä pyritään tukemaan mm. seuraavia prosesseja:

Merkin hakija

- 1) ymmärtää osaamismerkistöä tarkastelemalla, millaista osaamista voi tavoitella kokonaisuutena
- 2) tunnistaa nykyisen, eri tavoin saavutetun osaamisensa
- 3) asettaa oman, henkilökohtaisen kehittymistavoitteensa
- 4) poluttaa etenemisen kohti tavoitetta osaamismerkkien avulla

- 5) hakee aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen osaamismerkkein ohjautuvana prosessina tai kehittää osaamista osaamistavoitteiden mukaisesti ja osoittaa osaamisen työelämälähtöisesti osaamismerkkihakemuksella
- 6) vastaanottaa osaamismerkkin tai täydentää hakemustaan palautteen perusteella kunnes hakemus hyväksytään
- 7) määrittää uudet henkilökohtaiset tavoitteet kehityssuunnitelmaansa osaamismerkistön avulla.

Osaamismerkkein ohjautuvan oppimisen prosessimalli tukee jatkuvaa oppimista, jossa osaamisen kehittäminen on suunnitelmallista. Mahdollisuus soveltaa saavutettua osaamista välittömästi käytäntöön ja siitä saatu palaute kannustavat opiskelijoita osoittamaan osaamista. Osaamistavoitteet ja arviointikriteerit ovat osaamismerkkein ohjautuvassa oppimisprosessissa keskeinen tekijä, joiden avulla vaikutetaan opiskelijan motivaatioon. Osaamismerkki innostavat tarttumaan toimeen ja ansaitut merkit motivoivat jatkamaan oppimista edelleen kohti seuraavaa osaamistavoitetta. Merkkien eri laajuiset ja asteittain syvenevät haasteet pitävät opiskelija kiinni oppimisessa myös arjen haastaessa aikataulut. Oppimateriaalit, jotka ovat jatkuvasti saatavilla mahdollistavat aidosti ajasta ja paikasta joustavan tavan opiskella. Merkin saajat arvostavat erityisesti asiantuntijapalautetta, vaikka pitävätkin vertaisverkostostoja oppimisprosessin tärkeänä tukirakenteena (Brauer 2019). [Open Badge Factory](#) mahdollistaa myös vertaisarvioinnin sekä organisaation ulkopuolisten arvioijien liittämisen arviointiprosessiin.

Pelillisuus

Osaamismerkkein ohjautuva oppiminen kuvaa uuden lähestymisen motivoivaan, pelillistettyyn oppimisprosessiin ja auttaa suunnittelemaan innostavia tapoja hyödyntää osaamismerkkejä oppimisen tukena (Brauer 2019). Osaamismerkki ovat pisteiden ja tulostaulujen tapaan pelillistämisen peruselementti, joka antaa merkkien suorittajille samantapaisia koukuttavia kokemuksia kuin varsinainen pelaaminen. Pelillistämisen rakenteet voivat muistuttaa esimerkiksi peleistä tuttuja tasohyppelyn malleja. Pelillisyyttä voidaan hyödyntää monin tavoin osana innostavaa, kannustavaa ja yhteisöllistä prosessia, jossa digitaaliset osaamismerkki ohjaavat oppimista.

Osaamismerkeillä pelataan jo monessa organisaatiossa. Heinolan kansalaisopistolla merkkejä lähdettiin kehittämään digi- ja perustaitohankkeessa (OPH). [Badgeverse-peli](#) vie pelaajan avaruudellisissa teemoissa digitaitoihin, inhimillisiin taitoihin sekä HeiMo -merkistöön, joka sisältää mm. kahvila- ja asiakaspalvelutyöskentelyä. Lisänä tietenkin yksilölliset merkit. Peli lähtee ajatuksesta, millaisen merkin itse haluaisit saada. Tekijät tiedostavat perustaitojen puutteen, syrjäytymisuhan ym. mutta eivät rakenna liian yksinkertaisia ”Osaan viikata vaatteeni” -merkkejä. Peli on rakennettu opiskelijaa motivoivalla tavalla, pois porrasmaisesta oppimismallista. Badgeverse -pelissä merkkien ansaitseminen ei edellytä tiettyä järjestystä. Tällainen tapa pirstaloida oppiminen on opettajille uutta, ja se onkin herättänyt vaihtelevia ajatuksia opettajien keskuudessa. Tutkimukset kuitenkin osoittavat vapaavalintaisuuden, ja eri laajuisten, asteittain syvenevien haasteiden olevan aivan keskeisiä tekijöitä, jotka motivoivat opiskelijaa osaamismerkkein ohjautuvassa oppimisessa (Brauer, 2019). Inspiroivan pelillisyyden lisäksi osaamismerkki tukevat oppimisanalytiikan sovelluksia, jotka ohjaavat osaamisen kehittämiseen jatkumona ja auttavat meitä entistä paremmin ymmärtämään oppimisen eri ulottuvuuksia.

Lähteet

Brauer, S. (2019). *Digital Open Badge-Driven Learning –Competence-based Professional Development for Vocational Teachers* (väitöskirja). Acta Universitatis Lapponiensis 380. Rovaniemi: Lapland University Press.

Osaamismerkkien hallinnointi, laatu ja luotettavuus

Osaamismerkkien hallinnointi

Osaamismerkkien hallinnointiin tarvitaan oma sovelluksensa. Useat suomalaiset toimijat käyttävät [Open Badge Factorya](#) (OBF), joka mahdollistaa merkkien arvioinnin hakemukseen perustuen sekä oppimisprosessin ohjauksen erilaisia merkkirakenteita ja palautejärjestelmää hyödyntäen. Merkkejä voidaan rakentaa myös koulutustoimijoiden yhteistyössä. [Open merkit -hankkeen](#) kokonaisuudessa on kuvattu koulutuksen järjestäjien yhteinen hallintamalli ja esimerkiksi periaatteet, joilla kansallista merkistöä päivitetään. Merkkien teknistä hallintaa on kehitetty [Osuvat taidot-hankkeessa](#). Osuvat taidot -oppaassa on kuvattu yksityiskohtaisesti ohjeet Osuvat taidot-osaamismerkistön pilotointiin ja käyttöönottoon, mutta myös perustiedot Open Badge Factoryn käytöstä ja merkkien hallinnoista omassa organisaatiossa sekä yhteistyöverkostoissa.

Digitaaliset merkit ovat saaneet alkunsa massiivisista verkkokursseista, ja nykyään ne voidaan avointen rajapintojen kautta integroida niin erilaisiin oppimisympäristöihin kuin opintohallinnon kokonaisarkkitehtuuriratkaisuihinkin (Brauer, 2019). Merkkien hallinnointiin käytettävät tekniset sovellukset perustuvat samaan sertifioituun Open Badges -standardiin (Open Badges Community, 2020), joka mahdollistaa merkkien sisältämän datan liittämisen erilaisiin järjestelmiin ja mm. oppimisanalytiikan monimuotoisen hyödyntämisen.

Osaamismerkkien laatu ja luotettavuus

Osaamismerkkien laatua ja luotettavuutta voidaan varmistaa mm. seuraavin tavoin:

1. oman organisaation laatuprosessi: luodaan mallipohjat, sovitaan yhteiset käsitteet ja toimintatavat
2. koulutusorganisaatioiden jaettu laatuprosessi: esim. kansalaisopistoille yhteiset mallipohjat ja toimintavat
3. toimijoiden yhteiset osaamismerkkijärjestelmät: esim. [Partiolaisten omat merkit](#)
4. kansalliset tietyn aiheen osaamismerkkijärjestelmät: hyödynnetään ja yhteiskehitetään osaamismerkistöjä yhdessä muiden kanssa esim. [Osuvat taidot-osaamismerkistö](#)
5. kansalliset osaamismerkkiverkostot : jaetaan tietoa, hyviä käytänteitä ja etsitään tapoja yhteistoiminnalle esim. [Badge Finland](#)
6. osaamismerkkeihin liittyvä täydennyskoulutus ja kouluttajakoulutukset

Osaamisperusteinen opetussuunnitelma, huolellisesti laaditut osaamistavoitteet ja arviointikriteerit varmistavat myös osaamismerkkien laatua ja luotettavuutta. Kuten osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien laadinnassa, myös merkeissä kansalliset ja kansainväliset viitekehukset voivat olla hyödyksi. Esimerkiksi [Opintokeskus Sivis](#) on paneutunut hyödyntämään [ESCO-järjestelmää](#), joka on eurooppalainen monikielinen taito-, osaamis-, tutkinto- ja ammattiluokitusjärjestelmä. [Open Badges-standardia](#) käyttämällä varmistetaan merkkien tekninen käytettävyys järjestelmätoimittajasta riippumatta.

Osaamismerkkien hyödyt sidosryhmille

Osaamismerkit, kuten osaamistavoitteet ja arviointikriteerit yleisestikin edistävät mm. sekä opettajien että opiskelijoiden kansallista ja kansainvälistä liikkuvuutta. Osaamisperusteisuudella voidaan

- parantaa opintojen ymmärrettävyyttä ja vertailtavuutta
- auttaa työnantaja ja muita intressiryhmiä näkemään, millaista osaamista henkilöllä on
- helpottaa osaamisen tunnistamista ja tunnustamista yli tutkinto- ja oppilaitosrajojen
- mahdollistaa osaamisen kartuttamisen eri lähteistä
- tehdä oppiminen ja osaamisen näkyvämmäksi
- edistää myös koulutuksen arviointia

Tulevaisuudessa erilaiset osaamiskokonaisuudet voidaan liittää yhteen sekä kansallisten osaamismerkistöjen, jaettujen viitekehysten että yhteisen teknologian tukemana. Tähän tarvitaan

kuitenkin vielä yhteisiä linjauksia, lisää kokemusta eri kouluasteilta ja kehitystyötä toiminnan vakiinnuttamiseksi ja prosessien sujuvoittamiseksi.

Lähteet

Brauer, S. (2019). *Digital Open Badge-Driven Learning –Competence-based Professional Development for Vocational Teachers* (väitöskirja). Acta Universitatis Lappeensis.

Oosi, O., Jauhola, L., Rausmaa, S., & Haila, K. (2020). *Miten osaaminen näkyväksi? Kartoitus osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen rakenteista ja käytännöistä Suomessa ja valituissa kansainvälisissä verrokkimaissa*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:28.

Esimerkkejä vapaan sivistystyön osaamismerkistöistä

Osaamismerkit vaikuttavat olevan hyvä alusta käyttöön ottaa ja kehittää osaamisperusteista ajattelua vapaassa sivistystyössä. Seuraavaksi listaamme erinomaisia osaamisperusteisuutta soveltavia merkkiesimerkkejä:

Suomen Partiolaiset

Partiolaiset ovat tehneet pisimpään kehitystyötä opinnollistamisen ja osaamismerkkien parissa (ks. [myös luku 2.2.2.](#)). "Partiolaiselle osaamismerkki on erinomainen keino näyttää partiossa hankittua osaamistaan haluamissaan verkostoissa. Osaamismerkkin yhtenä tarkoituksena auttaa tekemään näkyväksi osaaminen, joka voi olla hankittu koulu- tai työmaailman ulkopuolella vaikkapa harrastuksissa tai vapaaehtoistyössä – eli nimenomaan partiossa!" Partiolaisilla on käytössä sekä [osaamis- että osallistumismerkkejä](#). Suomen Partiolaiset ovat erityisesti panostaneet yhteistyöhön oppilaitosten kanssa ja kehittäneet [Osaamiskiekon](#) tukemaan merkkien tunnistettavuutta oppilaitoksissa. Validointi on osa partion vastauksesta nuorisotakuuseen, ja heidän koulutuksistaan on mahdollista saada myös [opintopisteytetty todistus](#).

Osaamismerkkejä myöntää myös esim. Opintokeskus Sivis, jonka jäsen Suomen Partiolaiset on. Heidän merkinsä ovat kaikille jäsenjärjestöissä toimiville avoimia. [Siviksen osaamismerkeissä on teemoima mm. digiosaaminen, kouluttajaosaaminen ja järjestötyön osaaminen](#).

Badgeverse - pelillistä osaamisperusteisuutta Jyränkölän Setlementissä

[Jyränkölän Setlementti ry:n Mediapaja](#) on työllistämiseen erikoistunut luovan tietotekniikan asiakaspalveluyksikkö, joka toimii Heinolan kansalaisopiston alaisuudessa. Heinolan kansalaisopistolla merkkejä lähdettiin kehittämään [digi- ja perustaitohankkeessa](#) (OPH), ja tuloksena syntyi [Badgeverse-peli](#).

Badgeverse-peli

Badgeverse vie pelaajan avaruudellisissa teemoissa digitaitoihin, inhimillisiin taitoihin sekä HeiMo -merkistöön, joka sisältää mm. kahvila- ja asiakaspalvelutyöskentelyä. Opiston motto ”Tehkää tästä ihmisten puutarha” näkyy myös toteutuksessa. Mediapajalla on suuntaa hakevia nuoria, joista monella on rankka tausta kuten koulukiusaamista, mielenterveysongelmia, päihteitä tai muuta, mikä hankaloittaa heidän arkeaan tai kiinnittymistä esim. koulutukseen. Lisäksi Heinolan kansalaisopisto järjestää kotoutumiskoulutusta HeiMossa, se on kaikelle kansalle suunnattu olohuone. HeiMo toimii myös maahanmuuttajien kohtaamispaikkana. HeiMon kahvila on oppimisympäristö kaikille kotokoulutuksessa oleville maahanmuuttajille sekä työllistämistoiminnassa eri-ikäisille kantasuomalaisille. Peli pyrkii pois porrasmaisesta arviointiajattelusta ja purkaa etenemisesteitä. Taustalla on voimakas pelillinen ajattelu.

Kielenosaaja-merkit

Kielten taitotasot osaamismerkeiksi (2018-2019) oli Opetushallituksen rahoittama, Linnalan opiston koordinoima yhteishanke, jossa olivat mukana Sastamalan opisto ja Valkeakoski-opisto. Hankkeessa kehitettiin tapoja tunnistaa ja tunnustaa kansalaisopistossa hankittua kielitaitoa.

Hankkeessa on suunniteltu ja toteutettu kansalaisopistojen kieltenopetukseen sopiva, Kielitaidon eurooppalaisen viitekehyksen (EVK) pohjalle rakennettuun kriteeristöön perustuva Open Badge -osaamismerkki, joka on sähköinen ja visuaalinen tapa kuvata osaamista. Merkkiä voi hyödyntää kielitaidon näkyväksi tekemisessä työssä ja työn haussa (esim. LinkedIn), opiskelussa, omaehtoisessa harrastamisessa jne. sekä liittää sähköiseen portfolioon.

Kursseilla ei pidetä kokeita, vaan taidot osoitetaan kurssin mittaan palauttamalla opettajalle hänen pyytämänsä näytöt. Näytöistä ei anneta erillistä palautetta, vaan taitoja verrataan osaamismerkkin taustalta löytyvään kriteeristöön (EVK). Osaamismerkkiin liitetään kuvaus saavutetusta tasosta. Osaamismerkki on kevyt osaamisen tunnustamisen tapa, joka kannustaa opintojen aikana etenemään välietappien kautta henkilökohtaisiin tavoitteisiin tai esim. virallisiin Yleisiin kielitutkintoihin. Opiskelijat hakeutuvat itse kansalaisopiston kurssille, joka on sijoitettu väljästi taitotasolle (esim. A2-B1).

Kurssin opettaja arvioi opiskelijan osaamista kurssin aikana portfoliotehtävien avulla. Tarkoituksena on arvioida opiskelijan osaamista, ei kurssin sisältöjen hallintaa. Yksinkertaisimmillaan osaamisen voi osoittaa monilla valmiilla oppikirjojen (lisä)tehtävillä tai jollakin omaehtoisella tuotoksella. Eri tasoisia tehtäviä on helppo etsiä ja/tai laatia osaamisperustaisten taitotasokuvausten perusteella kaikilla kielitaidon osa-alueilla. Hankkeessa mukana olleet opettajat pitivät opettajan työmäärää kohtuullisena, koska arviointi tapahtuu kurssin

mittaan useimmiten valmiiden tehtävien ja kriteerien avulla, eikä arviointi sisällä ylimääräistä kokeiden tai tehtävien korjaamista.

Portfolio-ajattelu on vielä uutta ja vaatii kehittämistä, mutta opiskelijoita ohjataan kokoamaan osaamismerkeistä osaamiskuvauksia, joita voi hyödyntää eri elämäntilanteissa.

Valmis kriteeristö, merkit sekä merkin myöntämisperusteet ja -käytännöt ovat kaikkien kiinnostuneiden kansalaisopistojen käytettävissä. Sivustolta löytyy myös esimerkiksi [opettajan opas kielitaidon arviointiin](#).

Wellamo-opiston Taitaja-osaamismerkit

Wellamo-opisto on Lahden kaupungin ylläpitämä kansalaisopisto. Wellamo-opistossa on opiskelijoiden haettavana osaamismerkkejä kansalaisopisto-opintojen kuvataiteen, käsityön, musiikin ja sukhistorian eri aineissa.

Taitaja-osaamismerkki on sähköinen ja visuaalinen tapa kuvata omaa osaamista: tietoja, taitoja ja saavutuksia. Merkki on näkyvä tunnustus osaamisesta, joka on hankittu harrastuksissa, itseopiskelussa tai muussa toiminnassa koulumaailman ulkopuolella tai aiemmin hankitun osaamisen esille tuomisessa. Merkkiä voi hyödyntää näkyväksi tekemisessä omassa työssä, opiskelussa, työpaikkaa vaihdettaessa, vapaa-aikana ym. Sähköisen merkin voi liittää sähköiseen portfolioon ja siitä saa myös paperitodistuksen.

Kaikkiin Wellamo-opiston haettavissa oleviin Taitaja-osaamismerkkeihin on laadittu osaamiskriteerit tai runkosuunnitelma opetuksen tavoitteista ja sisällöstä. Niihin on kirjattu kurssilla käsiteltävät ja omaksuttavat asiat. [Wellamo-opiston sivuilla](#) on selkeä kuvaus merkeistä ja ohjeet niiden hakemiseen.

Taitaja-merkki myönnetään Wellamo-opiston Taitaja-työryhmässä, joka koostuu Wellamo-opiston opettajista. Osaamisen kriteerit ja perusteet on kuvattu myös huolellisesti, tutustu esimerkiksi [Laulun taitaja-merkkiin](#).